

Elinvoimaa yhteisöistä: Seutukaupunkien järjestöt, yhdistykset ja urheiluseurat osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakentajina

TAPAUSTUTKIMUS KUUDESTA
SEUTUKAUPUNGISTA

**Elinvoimaa yhteisöistä:
Seutukaupunkien järjestöt, yhdistykset ja urheiluseurat
osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakentajina**

Tapaustutkimus kuudesta seutukaupungista

E2 Tutkimus 2026

Tekijät: Atte Penttilä ja Ville Pitkänen

ISBN (PDF): 978-952-7655-08-5

www.e2.fi

Taitto: Atte Penttilä

Rahoittaja: MTK:n Säätiö

SISÄLLYS

Johdanto.....	4
Seutukaupunkien elinvoima, vahvuudet ja ongelmat.....	12
Urheiluseurojen, yhdistysten ja järjestöjen merkitys.....	20
Yhteiskunnan kriisinkestävyys.....	32
Yhteistyö.....	37
Tulevaisuuden näkymät.....	41
Yhteenveto ja suositukset.....	46
Lähteet.....	51
Liitteet.....	52

Johdanto

Selvityksen tausta

- Seutukaupunkien elinvoimaa on perinteisesti tarkasteltu väestö-, talous- ja työmarkkinalähtöisten mittareiden avulla. Näissä selvityksissä huomio kohdistuu esimerkiksi väestökehitykseen, työllisyyteen ja yritystoimintaan, kun taas arjen, osallisuuden ja vapaa-ajan kaltaiset tekijät jäävät usein vähemmälle huomiolle, osin siksi, että niitä on vaikea tavoittaa tilastollisesti (Rantakokko 2017; Busk ym. 2026).
- Asukkaiden kokemuksista tarkasteltuna seutukaupunkien elinvoima rakentuu monilta osin muiden kuin taloudellisten mittareiden varaan. Turvallisuus, yhteisöllisyys, vapaa-ajan mahdollisuudet ja paikallinen identiteetti vaikuttavat siihen, kuinka mielekkäänä ja toimivana paikkakunta koetaan arjessa. Nämä tekijät vahvistavat asukkaiden viihtyvyyttä ja kiinnittymistä paikkakunnalle, vaikka niiden merkitys ei välttämättä näy suoraan väestö- tai talouskehityksen tunnusluvuissa (Helkala ym. 2025).
- Kansallinen seutukaupunkipolitiikka onkin 2020-luvulla painottanut aiempaa enemmän alueiden uusiutumiskykyä, arjen sujuvuutta ja paikallisia voimavaroja kasvulähtöisen ajattelun rinnalla. Samalla on tunnistettu tarve kehittää elinvoiman tarkastelua siten, että se huomioi paikalliset käytännöt, yhteisöt ja kansalaistoiminnan roolin osana alueiden elinvoimaa (Vaattovaara & Airaksinen 2024; Pyykkönen ym. 2026).
- Kansalaisyhteiskuntaa koskeva tutkimus osoittaa, että ne ovat keskeisiä osallisuuden, hyvinvoinnin, luottamuksen ja kriisinkestävyyden rakentajia erityisesti paikallisella tasolla (Ruuskanen ym. 2020; Mäenpää ym. 2025). Aiemmissa seutukaupunkiselvityksissä puolestaan todetaan, että aktiivinen yhdistys- ja järjestötoiminta sekä helposti saavutettavat harrastusmahdollisuudet ovat monien seutukaupunkien vahvuuksia, mutta nämä havainnot jäävät pääosin analyysin taustalle (Busk ym. 2026).

Selvityksen tavoitteet

- Tässä selvityksessä tarkastellaan kuutta suomalaista seutukaupunkia ja tavoitteena on tehdä näkyväksi seurayhteisöjen ja järjestötoimijoiden merkitystä alueellisen elinvoiman ylläpitäjänä ja vahvistajana. Hankkeessa kysytään, mikä merkitys yhdistyksillä, järjestöillä ja etenkin urheiluseuroilla on alueen ihmisten hyvinvointiin, arjen sujuvuuteen sekä alueen vetovoimaan.
- Selvityksen lähtökohtana on nopeasti muuttuva toimintaympäristö. Julkisen talouden kiristymisen, väestörakenteen muutokset, turvallisuustilanteen epävarmuus ja huoli eri-ikäisten osattomuudesta haastavat paikallisia rakenteita. Kansalaisyhteiskunnan merkitys harrastusten ja talkootoiminnan järjestämisessä korostuu entisestään, kun julkista taloutta leikataan. Samalla seutukaupungit toimivat alueidensa keskuksina, joissa palvelut, yhteisöt ja paikallinen toimeliaisuus ovat isossa roolissa arjen ja elinvoiman kannattelijoina.
- Yhdistys- ja seuratoiminnassa rakentuvat voimavarat heijastuvat työpaikoille ja elinkeinotoimintaan: alueiden elinvoiman rakentamiseen tarvitaan tiimityötaitoja, tulevaisuususkkoa sekä sitoutuneita ja hyvinvoivia ihmisiä.
- Hankkeen tavoitteena on jäsentää tätä kokonaisuutta: tehdä näkyväksi erilaisia toimintamalleja, tunnistaa paikallisia vahvuuksia ja heikkouksia sekä tarkastella, miten seutukaupungit vastaavat muutoksiin omilla resursseillaan ja yhteistyön muodoillaan. Näin selvitys tuottaa ajantasaista ja käytännönläheistä tietoa siitä, millaista elinvoimaa seutukaupungeissa syntyy ja mistä se rakentuu.

Seutukaupungit

- Tähän selvitykseen valitut kuusi seutukaupunkia ovat: Heinola (Päijät-Häme), Kemi (Lappi), Loimaa (Varsinais-Suomi), Nurmee (Pohjois-Karjala), Pietarsaari (Pohjanmaa) ja Varkaus (Pohjois-Savo).
- Kaupungit on valittu siten, että mukana on kaupunkeja eri puolilta Suomea ja eri maakunnista. Tarkasteltavat kaupungit ovat erikokoisia ja niiden taloudellinen kehitys on ollut erilaista. Mukana on sekä teollisuus- että palveluvaltaisia paikkakuntia. Vahvaa muuttovoittoa ei ole yhdessäkään kaupungissa, mutta osa tarkasteltavista kaupungeista kärsii voimakkaasta muuttotappiosta. Kaikilla kaupungeilla on paikallisia vahvuuksiaan sekä omaleimaista urheilu- ja tapahtumakulttuuria.
- Lisäksi mukana on yksi kaksikielinen kaupunki, joka tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kieli- ja kulttuurirakenteiden vaikutuksia seuratoimintaan ja osallisuuteen.
- Tarkasteltavien kaupunkien monipuolisuus mahdollistaa sen, että analyysissa voidaan tunnistaa sekä koko seutukaupunkikenttää yhdistäviä ilmiöitä että paikallisia erityispiirteitä. Selvityksessä ei ole tarkoitus suoranaaisesti vertailla seutukaupunkeja tai asettaa niitä minkään sortin järjestykseen.

Tutkimuskysymykset

1

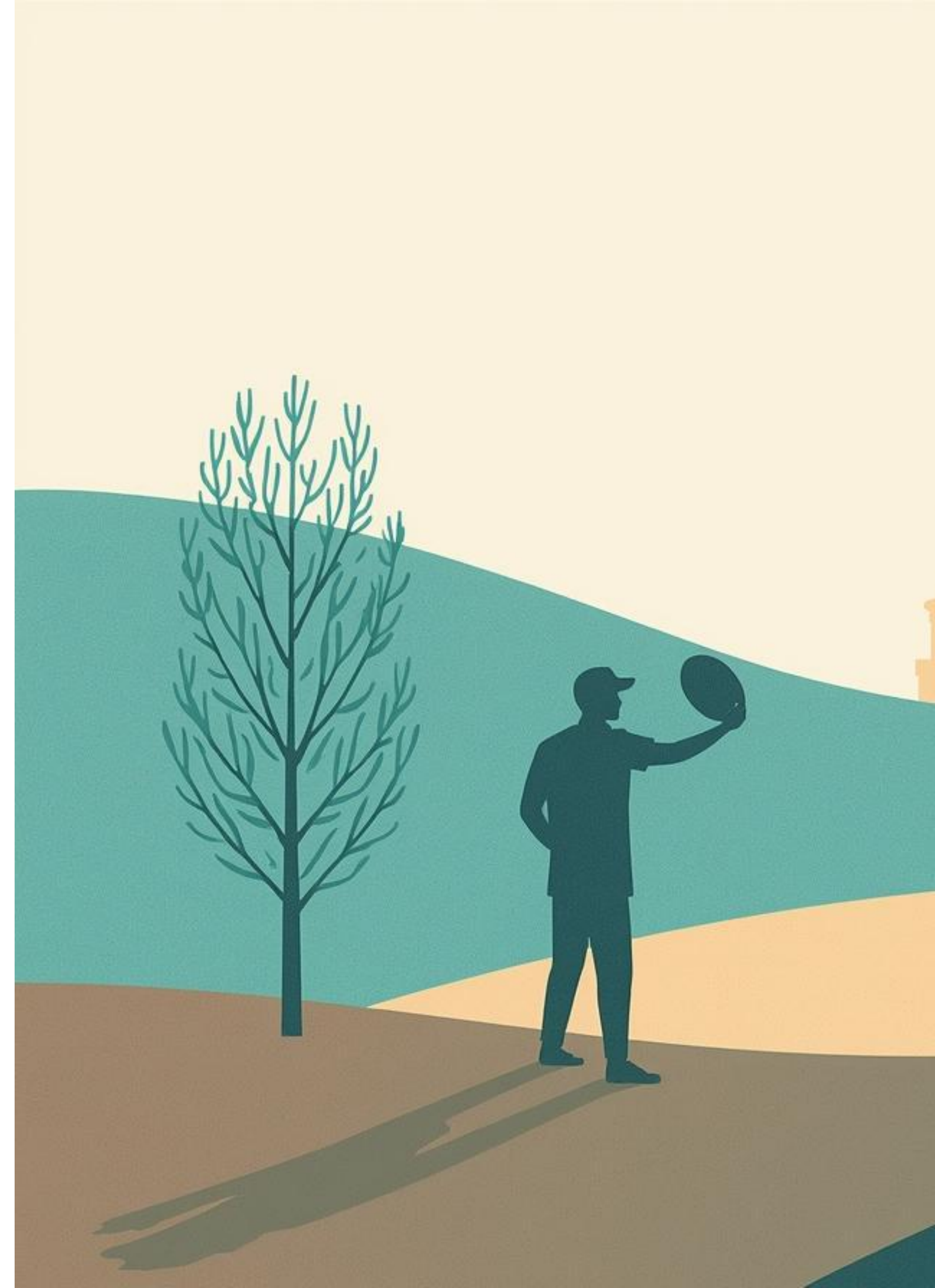
Miten järjestötoimijat osallistuvat seutukaupunkien elinvoimatyöhön ja millaiset ovat toiminnan tulevaisuuden näkymät?

2

Miten yhdistykset, järjestöt ja urheiluseurat rakentavat sosiaalista ja inhimillistä pääomaa, vahvistavat osallisuutta eri taustaisten keskuudessa, ja miten niiden toiminta kytkeytyy alueiden pito- ja vetovoimaan sekä elinvoimaan?

3

Miten yhdistykset, järjestöt sekä urheiluseurat ja kaupungit tekevät yhteistyötä, ja millaisia hyviä malleja voidaan tunnistaa ja levittää?

Menetelmät

- Tässä selvityksessä on kerätty sekä haastattelu- että kyselyaineistoja. Tavoitteena on ollut luoda mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva aiheesta.
- Kyselyn avulla kerättiin yleistettävää asiantuntijatietoa järjestöjen roolista seutukaupungeissa. Määrällinen aineisto mahdollistaa yleisten trendien tunnistamisen sekä vertailun eri toimijaryhmien ja kaupunkien välillä.
- Haastattelut tarjoavat syvällistä ymmärrystä osallistujien kokemuksista ja näkemyksistä sekä auttavat tunnistamaan teemoja, jotka eivät kyselyssä välttämättä nouse esiin.
- Haastattelut ja kysely täydentävät toisiaan: niiden yhdistäminen auttaa muodostamaan kokonaisvaltaisen kuvan ilmiöstä ja huomioimaan sekä yksityiskohtia että laajempia kehityssuuntia.
- Tulokset kuvaavat toimijakenttää tuntevien vastaajien näkemyksiä (ei väestöä edustava). Kaupunkikohtaiset erot ovat suuntaa-antavia.

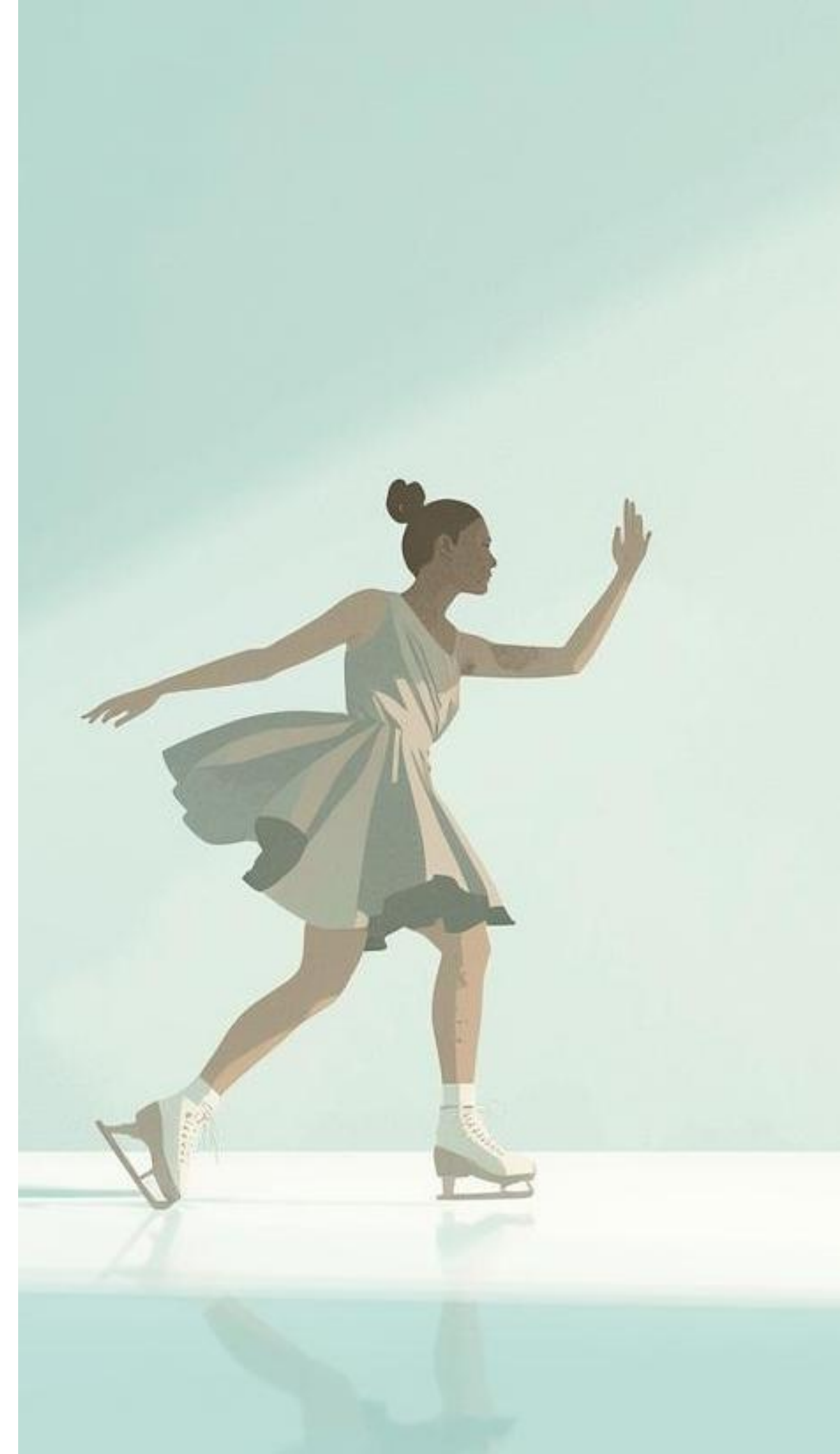
Laadullinen aineisto: haastattelut

- E2 Tutkimus keräsi laadullisen haastatteluaineiston (N=21) tammi-maaliskuussa 2025.
- Haastateltaviin lukeutui sekä kaupunkien edustajia että paikallisten urheiluseurojen edustajia. Ensimmäisellä haastattelukierroksella kuultiin kaupunkien edustajia ja heiltä pyydettiin ehdotuksia mukaan otettavista seuroista. Seurojen edustajia etsittiin myös tutkijoiden toimesta.
- E2 Tutkimuksen tutkijat ottivat yhteyden haastateltaviin ja tekivät haastattelut. Kaikilta haastateltavilta pyydettiin sanallinen suostumus ennen haastattelun tekoa.
- Haastattelut toteutettiin Teams-alustalla. Ne nauhoitettiin haastateltavan suostumuksella, litteroitiin ja pseudonymisoitiin. Haastattelut kestivät hieman yli puoli tuntia.
- Haastatteluaineisto analysoitiin laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti käyttäen hyväksi teema-analyysiä.
- Selvityksessä hyödynnettiin myös E2 Tutkimuksen aiemman *Itäisen Suomen kehitysnäkymiä* –selvityksen haastatteluaineistoa (N=17), jossa käsiteltiin mm. yhdistysten ja seurojen merkitystä maakuntien elinvoimalle.

Määrällinen aineisto: kysely

- Kysely toteutettiin Webropolilla ja se lähetettiin E2 Tutkimuksen toimesta seutukaupunkien toimijoille. Tavoitteena oli saada vastaajiksi kaupunkien, urheiluseurojen, sosiaali- ja terveysalan järjestöjen, kulttuuriyhteisöjen ja muiden yhdistysten ja järjestöjen toimijoita.
- Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa seutukaupunkien olosuhteita ja järjestökenttää tuntevien asiantuntijoiden kokemuksia ja mielipiteitä. Kyselyssä oli mukana avoimia kysymyksiä, joiden vastaukset toivat tuloksiin lisäsyvyyttä.
- Kyselyaineisto kerättiin helmi-maaliskuussa 2026. Vastauksia saatiin 206 kappaletta. Analyysissä on ajoittain huomioitu vastaajien tausta, mutta tuloksia ei voida pitää edustavina mielipiteinä kohderyhmän ajattelusta. Vastaajista 79 prosenttia on asunut tai työskennellyt paikkakunnalla yli 10 vuotta. (Tarkemman tiedot vastaajien taustoista ks. Liite 1)
- Kyselyn avoimia vastauksia analysoitiin hyödyntämällä Microsoft Copilot kielimallia. Tutkijat tarkistivat ja validoivat Copilotin löydökset ja tekivät tarvittaessa tarkennuksia ja lisäyksiä analyysiin.

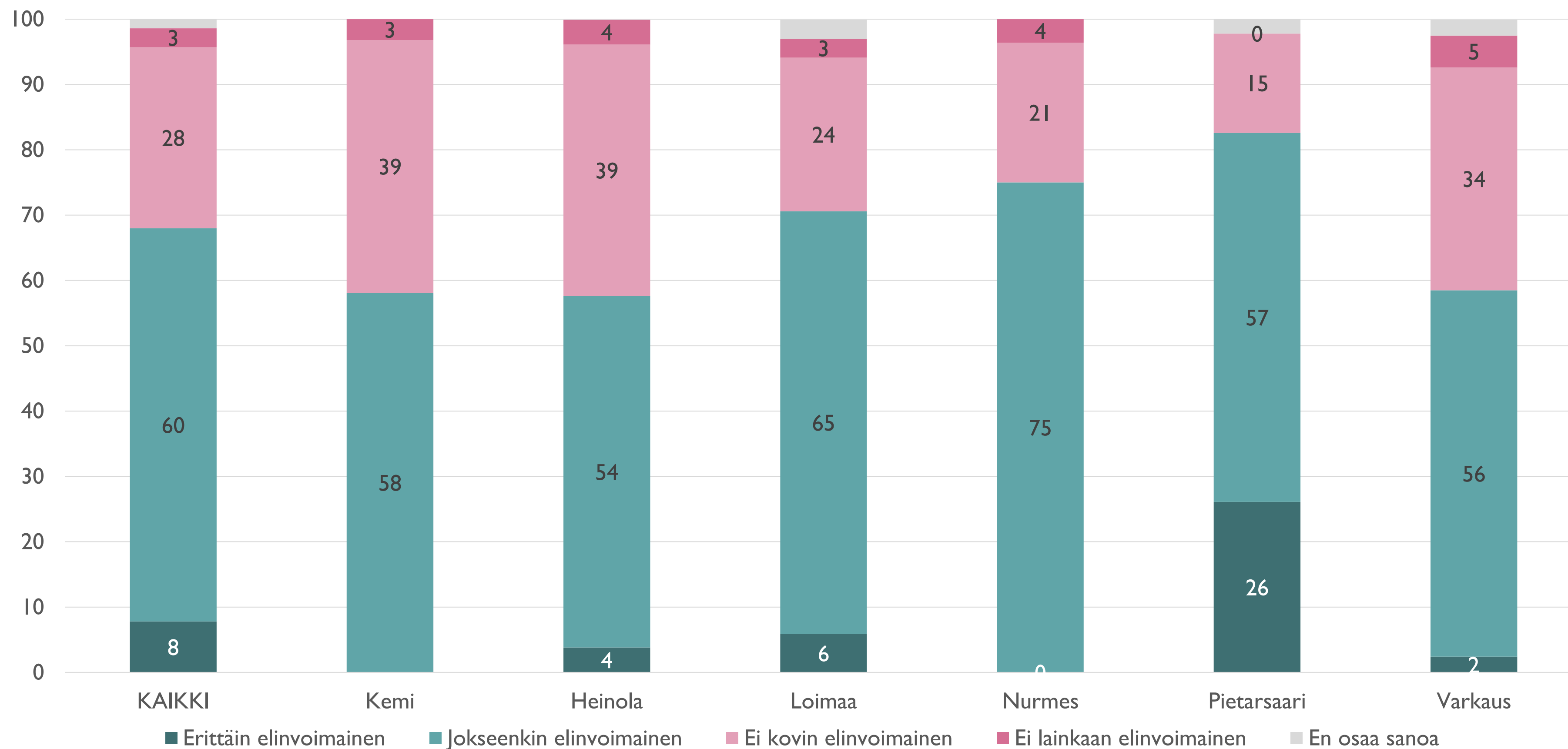

Seutukaupunkien elinvoima, vahvuudet ja ongelmat

Seutukaupunkien vahvuuksia ja vetovoimatekijöitä ovat arjen sujuvuus, lyhyet etäisyydet ja luonnon läheisyys. Samalla kaupungeilla on omat erityispiirteensä — teollisuus, matkailu, urheilumenestys tai kaksikielisyys — jotka muovaavat niiden elinvoimaa eri tavoin. Lähes kaikissa haastatteluissa seutukaupunkien haasteina nousivat esiin väestön väheneminen, nuorten poismuutto ja työpaikkojen kaikkoominen. Myös palvelujen heikkeneminen ja opiskelupaikkojen niukkuus heijastuvat seutukaupunkien kilpailukykyyn.

Seutukaupunkien elinvoimaan liittyvissä arvioissa hajontaa

Kuvio 1. Kuinka elinvoimaisena pidät edustamaasi seutukaupunkia tällä hetkellä?(%) N=206

Seutukaupunkien vahvuudet löytyvät arkisista asioista

Taulukko I. Mitkä seuraavista ovat edustamasi seutukaupungin vahvuuksia? (voit valita useamman vaihtoehdon) (%) N=206

	KAIKKI	Heinola	Kemi	Loimaa	Nurmes	Pietarsaari	Varkaus
Luonto, ulkoilumahdollisuudet	89	100	94	88	86	78	93
Kohtuuhintainen asuminen	79	92	97	79	82	54	83
Hyvät liikuntamahdollisuudet	76	81	81	85	68	76	66
Turvallisuus, rauhallinen elinympäristö	70	85	55	79	82	70	59
Aktiivinen yhdistys ja -järjestötoiminta	61	46	55	68	57	74	56
Asumisväljyys	59	73	58	65	82	22	71
Kulttuuritarjonta	52	39	55	38	61	63	51
Yhteisöllisyys, matala osallistumiskynnys	40	42	29	50	50	39	32
Hyvät liikenneyhteydet ja sijainti	23	35	26	53	0	9	22
Monipuolinen elinkeinorakenne/yrityskenttä	22	8	7	35	21	35	20
Hyvät julkiset palvelut	19	23	19	15	18	24	17
Hyvät koulutusmahdollisuudet	16	0	23	24	4	26	12
Työpaikkojen saatavuus	12	0	3	18	0	37	2
Hyvät vaikutusmahdollisuudet	11	12	10	12	14	4	17
Osaavan työvoiman saatavuus	10	4	13	18	4	9	12
Alueen vetovoima	5	4	7	0	4	9	7
Jokin muu, mikä (AVOIN)	5	8	10	3	7	2	5

Luonto, ulkoilu- ja liikuntamahdollisuudet sekä kohtuuhintainen asuminen seutukaupunkien vahvuuksia

- Kuten taulukko 1. taulukko osoittaa, että kyselyn vastaajien mielestä seutukaupunkien vahvuudet painottuvat arkeen ja elämänlaatuun, kuten luontoon ja ulkoilumahdollisuuksiin (89 %) sekä kohtuuhintaiseen asumiseen (79 %), kun taas perinteiset kasvu- ja vetovoimatekijät, kuten työpaikat ja koulutus, nousevat harvoin vahvuuksiksi.
- Noin 40 prosenttia vastaajista nimeää vahvuudeksi yhteisöllisyyden, mutta kaupunkien väliset erot ovat suuria: Loimaalla ja Nurmeksessa näin ajattelee noin puolet vastaajista (50 %), kun taas Varkaudessa (32 %) ja Kemissä (29 %) vain vajaa kolmannes.
- Vastausten perusteella aktiivinen yhdistys- ja järjestötoiminta korostuu erityisesti Pietarsaaressa (74 %) ja Loimaalla (68 %), Heinolassa selvästi harvemmin (46 %).
- Turvallisuutta ja rauhallista elinympäristöä pitää vahvuutena keskimäärin 70 prosenttia vastaajista, mutta kaupunkien välillä on eroja: ne korostuvat korostuu selvästi enemmän Heinolassa (85 %) ja Nurmeksessa (82 %) kuin Varkaudessa (59 %) ja Kemissä (55 %).
- Myös arvioissa hyvistä liikenneyhteyksistä ja sijainnista on eroja: Loimaalla ne nostaa vahvuudeksi yli puolet (53 %) vastaajista, kun Pietarsaaressa vain joka kymmenes (9 %) ja Nurmeksen vastaajista ei kukaan. Tulos osoittaa, että elinvoimaa rakennetaan eri kaupungeissa hyvin erilaisista lähtökohdista.

Arjen helppous seutukaupunkien etuna

Kyllä mä koen, että täällä on kaikki mitä ihminen arkeen tarvitsee ja liikuntamahdollisuudetkin on tosi hyvät.

(H10, Heinola)

- Haastatellut kaupunkien edustajat kuvasivat seutukaupunkien yhteiseksi vahvuudeksi ennen kaikkea arjen sujuvuutta. Kaiken kerrottiin olevan lähellä ja arjen logistiikan sujuvan hyvin. Monet korostivat lyhyitä matkoja harrastuksiin, palveluihin ja työpaikoille.
- Kuten kyselynkin tulosten mukaan, myös haastatteluissa luonto ja ympäristö koettiin kaikkien seutukaupunkien etuna. Luontoon pääsee nopeasti ja tämän koettiin vahvistavan alueen vetovoimaa ja asukkaiden hyvinvointia.
- Lisäksi monet haastatellut korostivat, että kaupunkien elinvoima on kytköksissä niiden elinkeinorakenteeseen. Loimaalla korostuu teknologiateollisuus, Pietarsaaressa yrittäjyys ja kansainvälinen teollisuus, Heinolassa ja Kemissä matkailu.
- Erilaisten elinkeinorakenteiden lisäksi kaupungeilla on omia erityispiirteitään, jotka nousivat esiin haastatteluissa. Pietarsaaren kohdalla esiin nousi kaksikielisyys, Loimaalla palloilumenestys ja Heinolassa frisbeegolf. Varkaudessa keskeiseksi vahvuudeksi nostettiin pitkät urheiluperinteet ja tiivis toimijaverkosto. Nurmesta kuvailtiin liikunnalliseksi kaupungiksi, jossa ladut, liikuntapaikat ja kylpylä muodostavat toimivan kokonaisuuden. Kemissä korostuu meren ja rantabulevardin rooli kaupunkilaisten yhteisenä olohuoneena.

Työpaikkojen vähäisyys ja muuttoliike seutukaupunkien yleisimpiä ongelmia – kaupunkien välillä kuitenkin eroja

Kyselyssä seutukaupunkien edustajilta tiedusteltiin, mitkä ovat suurimmat ongelmat heidän edustamansa seutukaupungin elinvoiman kannalta. Vastauksista korostuivat erityisesti seuraavat teemat:

- Työpaikkojen vähäisyys tai työttömyys: 58 mainintaa
- Väestön ikääntyminen ja muuttoliike (ikäntyminen, muuttotappio, nuorten muutto pois paikkakunnalta, alhainen syntyvyys): 46 mainintaa
- Palvelujen heikkeneminen/keskittäminen: 30 mainintaa
- Heikot koulutusmahdollisuudet: 25 mainintaa

Taulukko 2. Mitkä ovat suurimmat ongelmat edustamasi seutukaupungin elinvoiman kannalta? (AVOIN) kaupungeittain, N=206

	Yleisin mainittu ongelma	Toiseksi yleisin mainittu ongelma
Heinola	työpaikat	muuttoliike
Kemi	työpaikat	muuttoliike
Loimaa	muuttoliike	palvelujen heikkeneminen
Nurmes	työpaikat	muuttoliike
Pietarsaari	kielikysymykset*	
Varkaus	työpaikat	muuttoliike

*Pietarsaaren profiili poikkeaa muista seutukaupungeista. Yleisin esiin noussut teema avovastauksissa liittyi kielikysymyksiin, joita nostivat esiin erityisesti kyselyyn vastanneet suomenkieliset. Kielikysymyksillä tarkoitettiin vastakkainasettelua kieliryhmien välillä sekä työpaikkojen saamisessa että vapaa-ajanvietossa.

Mitkä ovat suurimmat ongelmat edustamasi seutukaupungin elinvoiman kannalta?

Poimintoja kyselyn avovastauksista:

Lapsimäärän väheneminen ja ikääntyvä väestön lisääntyminen on myös ongelma kaupungin vetovoiman kannalta. Lapsiperheitä pitäisi saada houkuteltua enemmän Varkauteen, joka kaupunkina on äärettömän hyvä ja turvallinen paikka kasvattaa lasta.

(Avovastaus, Varkaus)

Opiskelumahdollisuudet kaventuvat, AMK:n koulutusohjelmat siirtyvät alueelta pois, jolloin nuoret muuttavat pois. Paluumuuttajia on hankala saada enää alueelle kun yritykset eivät näe aluetta elinvoimaisena eivätkä investoi alueelle.

(Avovastaus, Kemi)

Kaupungin huoltosuhde on selkeästi suurempi kuin keskimääräinen Suomessa. Koulutusta on saatavilla hyvin toisella asteella, mutta nuorten pitää muuttaa korkeakoulun takia muualle.

(Avovastaus, Loimaa)

Työpaikkoja todella vähän ja palvelut suurimmaksi osaksi jo muualla tai siirtymässä muualle.

(Avovastaus, Varkaus)

Sote-palvelujen saatavuus heikko, julkisen liikenteen vähäisyys.

(Avovastaus, Nurmes)

Täällä ei ole suomenkielisille töitä, koulutusta tai palvelua, mikä tekee kaupungista aivan oman kuplan. Vastakkainasettelu kieliryhmien välillä vaikuttaa paljon myös esimerkiksi vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

(Avovastaus, Pietarsaari)

Väestön väheneminen ja työpaikkojen kaikkoon mietityttää

- Kyselyn teemat nousivat esiin myös haastatteluissa. Huoli väestökehityksestä yhdistää kaikkia selvitykseen osallistuneita. Muuttotappio, syntyvyyden lasku ja etenkin nuorten poismuutto toistuivat huolenaiheina.
- Haastatteluissa korostuu, että väestön väheneminen ei ole vain “tilastollinen ongelma”, vaan se vaikuttaa suoraan paikallisyhteisöjen arkeen. Seurat ja järjestöt ovat haasteiden edessä, kun ikäluokat pienenevät, harrastajia on vähemmän ja samoista lapsista kilpailee moni laji ja seura. Esimerkiksi Varkautelainen urheiluseuran edustaja kuvasi, kuinka 300:sta vuodessa syntyneestä lapsesta on tultu alle sataan. Tämä vaikuttaa suoraan mahdollisuuksiin perustaa harrasteryhmiä ja joukkueita eri ikäluokille.
- Monien huolena oli myös työpaikkojen katoaminen. Osa nosti esiin suuret teolliset työnantajat, jotka ovat joko supistaneet tai kokonaan lakkauttaneet toimintansa. Samaan aikaan joissain kaupungeissa näkyi uusia investointeja esimerkiksi teknologiaan, mutta näidenkin koettiin olevan herkkiä suhdanteille.
- Lisäksi useat haastateltavat nostivat esiin palveluverkoston muutokset: kouluja on suljettu tai yhdistetty ja sairaalapalveluja keskitetty. Osa arvioi näiden muutosten heikentävän kaupunkien vetovoimaa ja myös uhkaavan arjen turvallisuutta.

”

*Ei tämä mikään kasvukeskus ole...
enemmänkin sellainen klassinen
seutukaupunki, joka pyrkii pitämään
asemansa.*

(H06, Loimaa)

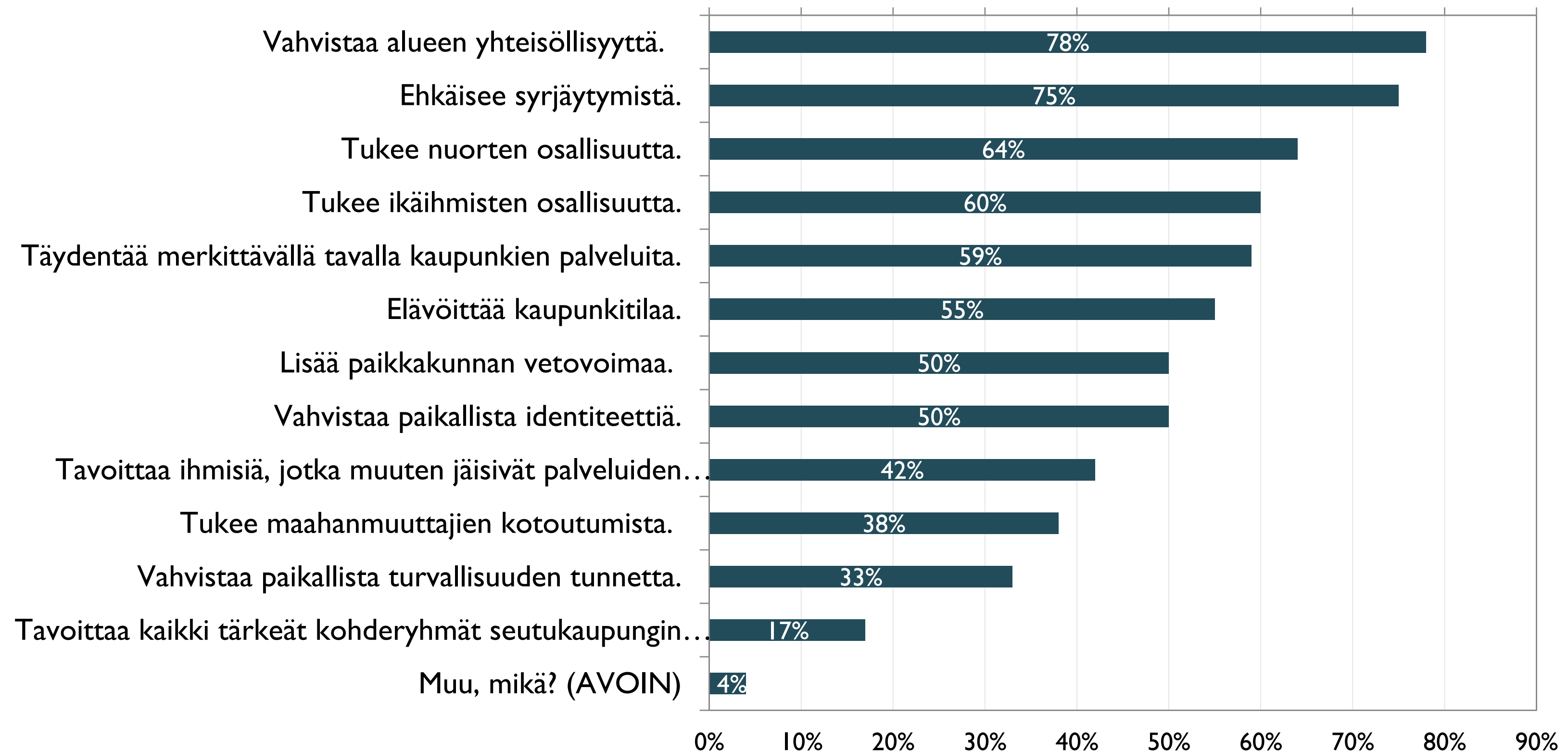

Urheiluseurojen, yhdistysten ja järjestöjen merkitys

Urheiluseurat ja muut kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat keskeinen osa seutukaupunkien arkea, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Ne tukevat lasten, nuorten, aikuisten ja senioreiden osallisuutta ja sosiaalisia suhteita sekä tavoittavat ryhmiä, joita julkinen sektori ei aina tavoita. Seurojen toiminnalla on myös positiivisia vaikutuksia alueiden talouteen: ne järjestävät tapahtumia sekä tukevat matkailua ja paikallista yritystoimintaa. Toimintaa haastavat vapaaehtoistyön väheneminen, aktiivien ikääntyminen ja resurssien jakaantuminen epätasaisesti seurojen välillä. Seurojen roolia elinvoiman rakentajina voidaan vahvistaa yhteistyöllä sekä tekemällä näkyvämmäksi niiden alueellista merkitystä ja vaikuttavuutta.

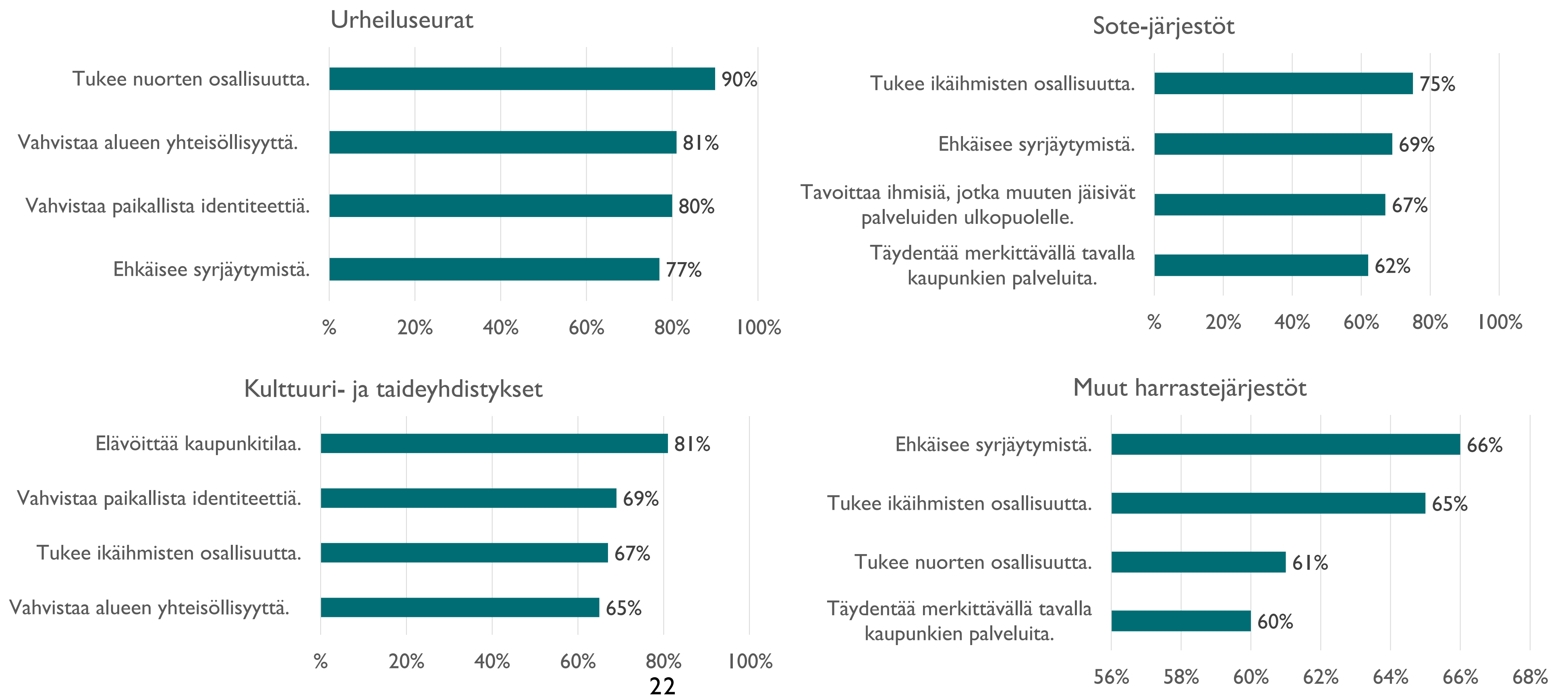
Järjestöt vahvistavat yhteisöllisyyttä ja ehkäisevät syrjäytymistä

Kuvio 2. Mitkä seuraavista ovat järjestöjen tai yhdistysten tärkeimpiä myönteisiä vaikutuksia alueella? (voit valita useamman vaihtoehdon) (%) N=206

Järjestöillä on seutukaupungeissa erilaisia, tärkeitä rooleja

Kuvio 3. Mitkä toimijat edistävät mielestäsi eniten seuraavia asioita? Valitse ne toimijat, joita pidät erityisen tärkeänä näiden asioiden edistämisessä. (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.(%) N=206

Järjestökentän monimuotoisuus elinvoiman perustana

- Kuvio 3 osoittaa, että seutukaupunkien edustajien mielestä urheiluseuroilla, sote-järjestöillä ja kulttuuritoimijoilla on kullakin oma tärkeä roolinsa osallisuuden, hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden rakentamisessa.
- Urheiluseurojen nähdään vahvistavan erityisesti nuorten osallisuutta (90 %) ja yhteisöllisyyttä. (81 %). Selvä enemmistö vastaajista näkee urheiluseurat myös keskeisinä toimijoina syrjäytymisen ehkäisyssä (77 %).
- Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toiminnan ytimeen vastaajat nostavat ikäihmisten osallisuuden (75 %) ja haavoittuvien ryhmien tavoittamisessa (67 %). Niiden rooli korostuu erityisesti kaupungin palveluiden täydentäjänä (62 %) niissä tilanteissa, joissa julkinen sektori ei yksin riitä.
- Kulttuuri- ja taidealan yhdistykset erottuvat etenkin kaupunkitilan elävöittäjinä (81 %) ja paikallisen identiteetin vahvistajina (69 %).
- Muiden harrastejärjestöjen vaikutus nähdään sekä syrjäytymisen ehkäisyssä (66 %) että ikäihmisten osallisuuden tukemisessa (65 %). Se, että paikallisilla on jotain mielekästä tekemistä koetaan erittäin tärkeäksi.
- Yksikään järjestötyyppi ei yksin kata kaikkia elinvoiman ulottuvuuksia, vaan seutukaupunkien arjen elinvoima rakentuu eri toimijoiden työnjaosta ja yhteisvaikutuksesta. **Järjestökentän monimuotoisuus on keskeinen vahvuus.**

Seurat vahvistavat arjen hyvinvointia ja ehkäisevät syrjäytymistä

”

Meidän yhdistyksessä on mukana tämmöisiä ikään kuin väliinputoja, joita on jollain tavalla elämä potkinut päähän eikä välttämättä mennyt niin hyvin. -- Niin tämmöisiä ihmisiä meillä on tullut aktiiviksi talkoolaiseksi, koska he kokee saavansa tästä meidän yhteisöstä [merkitystä].

(H09, Heinola)

- Haastatellut urheiluseurojen edustajat kuvaavat vahvuuksiaan hyvin samansuuntaisesti paikkakunnasta riippumatta. Urheiluseurat tarjoavat erityisesti lapsille ja nuorille “toisen kodin”, joka tuo arkeen rytmiä, tutun porukan ja turvallisen ympäristön. He korostivat yhteisöllisyyden merkitystä.
- Useat haastatellut myös alleviivasivat sitä, kuinka urheiluseurat tukevat nuorten osallisuutta. Seurat opettavat nuorille erilaisia elämäntaitoja, kuten vastuunkantoa, sääntöjen noudattamista, pettymyksen sietokykyä ja yhteistyötaitoja. Näitä pidettiin tärkeinä paitsi yksilön hyvinvoinnin myös työelämävalmiuksien kannalta.
- Moni seuran edustaja painotti harrastusten merkitystä myös syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisten verkostojen rakentamisessa. Arjen yhteisöt ehkäisevät ajautumista ”huonoille teille”. Tärkeänä pidettiin myös palveluita ja aloitteita, joiden avulla pyritään saamaan myös heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevia nuoria mukaan harrastuksiin.
- Kaupunkien edustajat nostivat esiin järjestöjen ja seurojen merkitys muillekin erityisryhmille. Esimerkiksi ikääntyville harrastajille säännölliset liikuntatunnit ovat keino ylläpitää toimintakykyä ja sosiaalisia kontakteja. Erään haastateltavan mukaan ilman seniorijumppaa moni olisi “huonommassa kunnossa sekä fyysisesti että henkisesti”.

Järjestöt vahvistavat alueiden yhteisöllisyyttä, asukkaiden osallisuutta sekä hyvinvointia

Mikä mielestäsi on yhdistysten, järjestöjen ja urheiluseurojen merkitys seutukaupungin elinvoimalle? (AVOIN)

Seutukaupunkien edustajat nostivat kyselyn avoimissa vastauksissa esiin erityisesti seuraavia tekijöitä:

- Järjestöt ovat yleisesti merkityksellisiä (“ovat tärkeitä; suuri merkitys” tms.)
- Harrastusten, liikunnan ja kulttuurin mahdollistaminen
- Yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen
- Hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen
- Alueen vetovoiman vahvistaminen, tapahtumat ja näkyvyys

Muita esiin nousseita teemoja: palvelujen täydentäminen, talous/matkailu/työ

”

Nämä toimijat ovat seutukunnan sielu, joka tuottaa hyvinvointialueelle paljon palveluita, joiden ostaminen rahalla tulisi älyttömän kalliiksi. Ne tuovat seutukunnalle elävyyttä, kiinnostavuutta, yhteisöllisyyttä ja yhteisön näköistä toimintaa.

(Avovastaus, Kemi)

”

Ne kaikki (ns. kolmas sektori) tekevät tärkeää työtä ja ovat osa elinvoimaisuuden kokonaisuutta. Toisinaan voi jopa olla, että alueen identiteetti rakentuu vahvasti vaikkapa vahvan urheiluseuran mukaan.

(Avovastaus, Heinola)

”

Järjestöillä ja 3.sektorilla on kasvava merkitys, kun kaupungin elinvoimaisuus samalla heikkenee. Uudet avaukset tulevat yhdistyksiltä ja yksityisiltä henkilöiltä yritysten ohella.

(Avovastaus, Pietarsaari)

Seurat vahvistavat kaupunkien taloutta

- Haastatteluissa nousi toistuvasti esiin se, että urheiluseurat eivät ole vain “kuluerä”, vaan monessa kaupungissa myös merkittävä tulonlähde ja vetovoimatekijä. Pelit, turnaukset, leirit ja isot tapahtumat tuovat hotelleihin, ravintoloihin ja kauppoihin satoja tai tuhansia asiakkaita vuodessa. Seurojen omien tapahtumien lisäksi urheiluseurat ja muut yhdistykset ja järjestöt ovat usein myös auttamassa sekä kaupunkien että muiden toimijoiden tapahtumien järjestelyissä.
- Monen haastateltavan mukaan kaikki eivät ehkä ymmärrä, että kaupunkien seuratoimintaan sijoittamat eurot voivat tulla moninkertaisena takaisin, sillä positiiviset vaikutukset ovat moninaisia: asukkaiden työelämätaitojen parantaminen, syrjäytymisen ehkäisy, asukkaiden parempi fyysinen ja henkinen hyvinvointi ja matkailun tukeminen.
- Moni haastateltava nosti esiin myös urheiluseurojen myönteiset vaikutukset paikallisidentiteetille ja alueen brändille. Esimerkiksi Loimaalla ja Pietarsaaressa menestyneet joukkueet, kuten Hurrikaani, Bisons ja FC Jaro, tai Heinolassa frisbeegolf tekevät kaupunkeja tunnetuksi valtakunnallisesti. Tämä tukee alueen elinkeinoelämää ja vahvistaa mielikuvaa seutukaupungista, jossa tapahtuu.

”

Siinähan on seurat valtavalla työpanoksella mukana sitten toteuttamassa sitä tapahtumaa, että ilman niitä seuroja varmaan sitäkään tapahtumaa ei tuossa laajuudessa pystyisi kukaan pitämään.

(H03, Kemi)

Kyllähän seuroilla ja yhdistyksillä, kaikilla niillä, on kaupungille hirmuinen merkitys. Se työmäärä mitä seuroissa tehdään -- onko ne nyt sitten liikuntaseuroja ja urheiluseuroja tai kulttuuriseuroja, mitä hyvänsä, niin jos sitä vapaaehtoistyötä ei ole, niin kyllähän kunnat ja kaupungit olisi aika kuralla.

(H11, Varkaus)

Seurat yhä tärkeämpi osa paikallista palvelujärjestelmää

Meillä oli semmoinen yli 50 maahanmuuttajaa mukana ja meidän ollaan varmaan yksi suurimpia kotouttajia tällä alueella, koulun lisäksi.

(H18, Kemi)

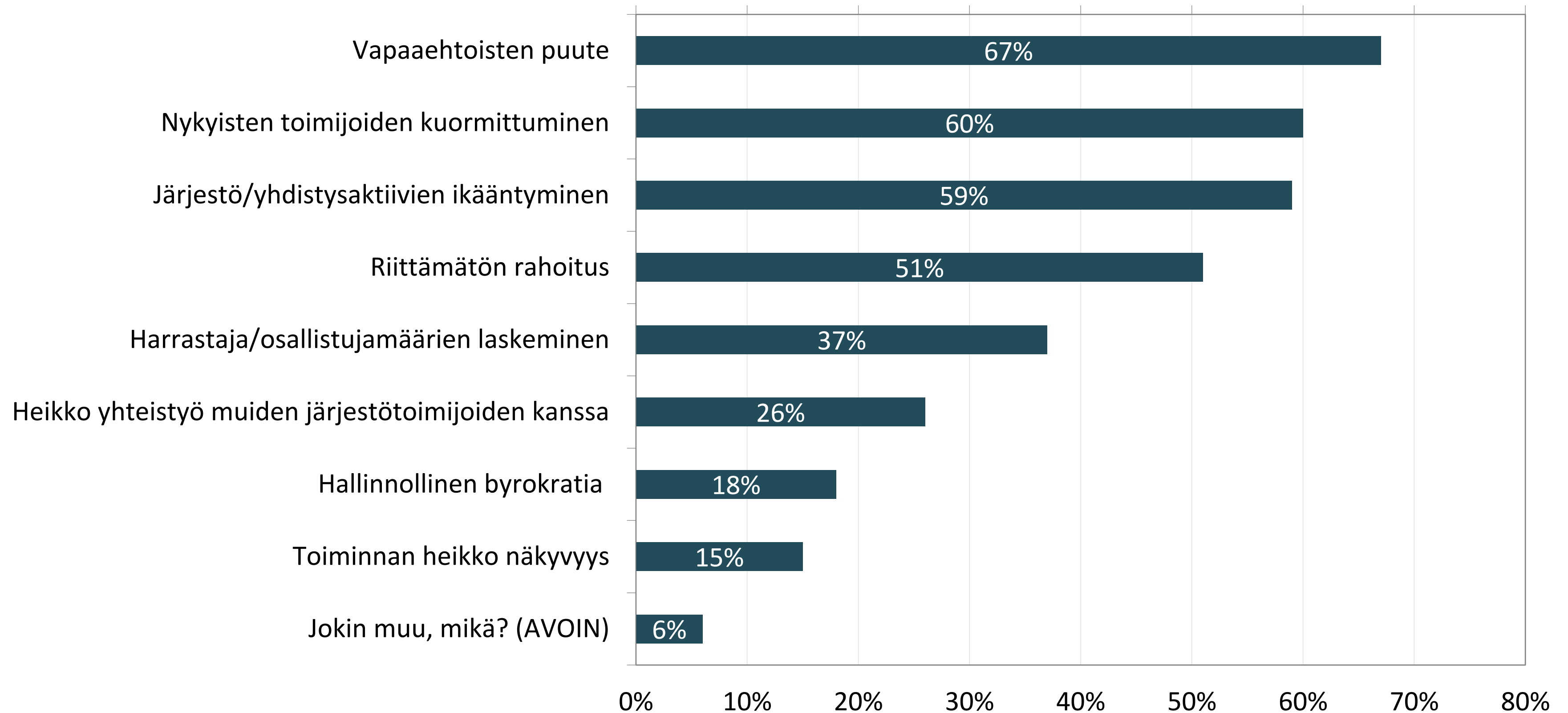
Liikunta ja kulttuuri on universaaleja kieliä. Jos ihmisen saa niihin innostumaan mukaan, niin siinä väkisinkin kontaktipinta laajenee. -- ja pääsisi tarttumaan siihen yhteiskuntaankin.

(H02, Varkaus)

- Osa haastatelluista seurojen edustajista nosti esiin urheiluseurojen roolin maahanmuuttajien kotouttajana. Esimerkiksi Kemistä ja Pietarsaaresta tulevat edustajat mainitsivat, että heillä on kymmeniä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria mukana toiminnassa.
- Samalla kuitenkin tunnistettiin, että kaikkien tavoittaminen on silti vaikeaa. Seutukaupungeissa onkin panostettu kouluyhteistyöhön, ilmaisiin kokeiluihin ja matalan kynnyksen toimintaan. Kaikissa seutukaupungeissa useat seurat joko jo järjestävät tai suunnittelevat koulujen ja kaupunkien kanssa erilaisia harrastetapahtumia.
- Seurat vievät toiminnan suoraan päiväkoteihin ja kouluihin, ja kertovat samalla mahdollisuudesta liittyä seuraan. Lisäksi osa seuroista osallistuu kaupungin kesätapahtumiin, joissa harrastuksia voi kokeilla ilman sitoutumista.
- Osa haastateltavista kuvasi kehitystä palvelujen ”hiljaisena” muutoksena: kun julkinen sektori supistaa toimintojaan, yhä suurempi osa palveluista, kuten harrastukset, liikunta ja matalan kynnyksen hyvinvointitoiminta, siirtyy kolmannen sektorin harteille. ”Seurat on niitä nuorten tosiallisia liikuttajia”, kuten eräs haastateltava painotti.

Vapaaehtoisten vähäisyys ja nykyisten toimijoiden kuormittuminen seura- ja yhdistystoiminnan suurimpia haasteita

Kuvio 4. Mitkä ovat mielestäsi seura- ja yhdistystoiminnan suurimpia haasteita edustamassasi seutukaupungissa? (voit valita useamman vaihtoehdon)(%) N=206

- Seurojen edustajat kuvasivat hyvin yksituumaisesti, että vapaaehtoisten saaminen mukaan toimintaan on vaikeutunut. Talkootyö ei enää houkuttele samalla tavalla kuin ennen, ja monille harrastavien lasten vanhemmille oma vapaa-aika ja harrastukset näyttävät menevän etusijalle.
- Monessa puheenvuorossa tuli esiin myös asiakkuus- ja palveluajattelun vahvistuminen nuorten urheilu- ja harrastustoiminnassa. Kuukausimaksulle odotetaan vastineeksi täyttä palvelua, eikä maksava asiakas osallistu palveluiden tuottamiseen. Tämä ajattelu vähentää vapaaehtoisten määrää ja muuttaa seurojen ja perheiden välistä suhdetta. Seurojen on pakko miettiä toimintaansa uudella tavalla.
- Useat haastateltavat kertoivat, että seuratoiminnan pyörittäminen nojaa ”kouralliseen superaktiiveja”, jotka ovat usein ikääntyneitä. He kantavat vastuuta, mutta jatkajia ei ole helppo löytää. Tällöin seurojen toiminta lepää liikaa yksittäisten aktiivien harteilla. Seurauksena on aktiivien kuormittuminen ja toiminnan liiallinen henkilöityminen.
- Syntyvyyden lasku pienentää ikäluokkia ja vaikeuttaa uusien harrastajien saamista, mikä kiristää myös lajien välistä kilpailua samoista lapsista ja nuorista. Haastatteluissa tuli esiin, että kilpailu ei ole tasavertaista ja lajien näkyvyys, vanhat mielikuvat ”tyttöjen” ja ”poikien” lajeista tai paikallinen perinne vaikuttaa voimakkaasti harrastusvalintoihin.

Vapaaehtoisten saaminen mukaan seuratoimintaa aiempaa vaikeampaa

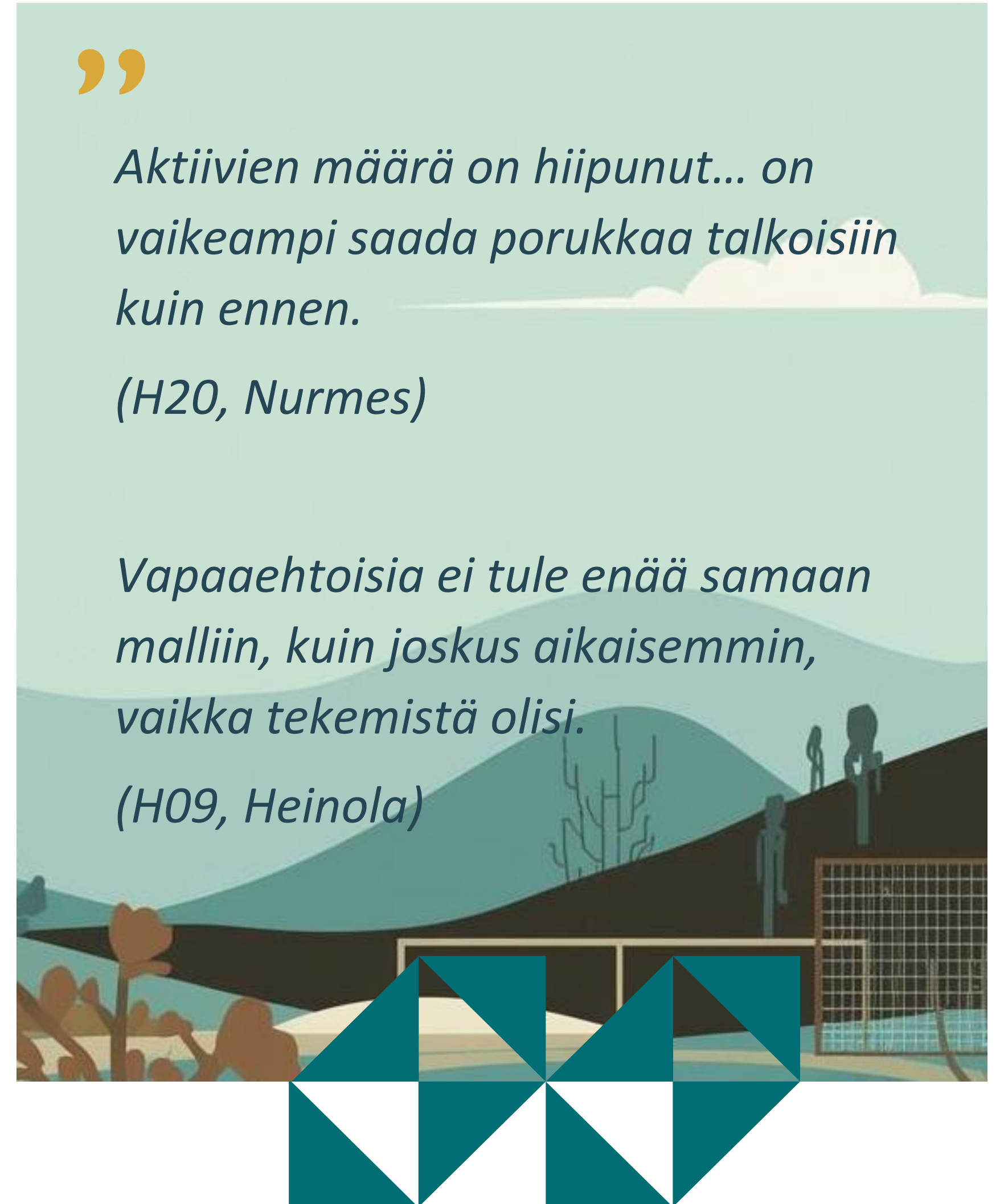
”

Aktiivien määrä on hiipunut... on vaikeampi saada porukkaa talkoisiin kuin ennen.

(H20, Nurmes)

Vapaaehtoisia ei tule enää samaan malliin, kuin joskus aikaisemmin, vaikka tekemistä olisi.

(H09, Heinola)

Seutukaupunkien edustajien ehdotuksia järjestöjen roolin vahvistamiseksi:

Monialainen yhteistyö tukee elinvoimaa

Miten yhdistysten ja järjestöjen roolia seutukaupungin elinvoiman vahvistajina tulisi mielestäsi kehittää? (AVOIN)

Avovastauksista esiin nousseita kehittämis ehdotuksia:

- Seurojen keskinäisen yhteistyön vahvistaminen kaupungin tukemana (yhteiset tapahtumat/talkoot, aikataulujen yhteensovitus)
- Vapaaehtoisten ja jäsenten rekrytointi, aktiivinen tukeminen (koulutukset, pienet korvaukset)
- Tilojen yhteiskäyttö ja tuki kaupungilta (edulliset kokoontumistilat, liikuntapaikat, tarvike- tai kalustolainat)
- Rahoituksen vahvistaminen (rahoituksen pitkäkestoisuus, toiminta-avustukset projektiavustusten sijaan)
- Kaupungin tuki näkyvyydessä ja viestinnässä (kaupungin kanavien hyödyntäminen, some, järjestörekisteri/linkit)
- Järjestöjen mukaanotto toiminnan suunnitteluun (työryhmät, strategiat, päätöksenteko)

- ” *Kaupungin tulisi säännöllisesti lähestyä 3.sektorin kaikkia toimijoita, jotta syntyisi jotain koordinaatiota ja yhteistyötä yhdistysten kesken.*
(Kyselyn avovastaus, Pietarsaari)
- ” *Tulisi tehdä sitovia toimenpiteitä useammalle vuodelle eteenpäin yhdistysten ja järjestöjen toimintakulttuurin ja rahoituksen turvaamiseksi.*
(Kyselyn avovastaus, Kemi)
- ” *Kaupungin aktiivista tiedottamista urheilu, järjestö-, yhdistys ja kulttuuri/taidetoimijoiden paikallisesta toiminnasta erilaisissa markkinointikanavissa.*
(Kyselyn avovastaus, Varkaus)
- ” *Seurojen ja yhdistysten yhteiset talkoot ja tapahtumat, rahoitus kuntoon vetovoimaisten tapahtumien järjestäjille.*
(Kyselyn avovastaus, Nurmes)

Seurat, järjestöt ja yhteiskunnan kriisinkestävyys

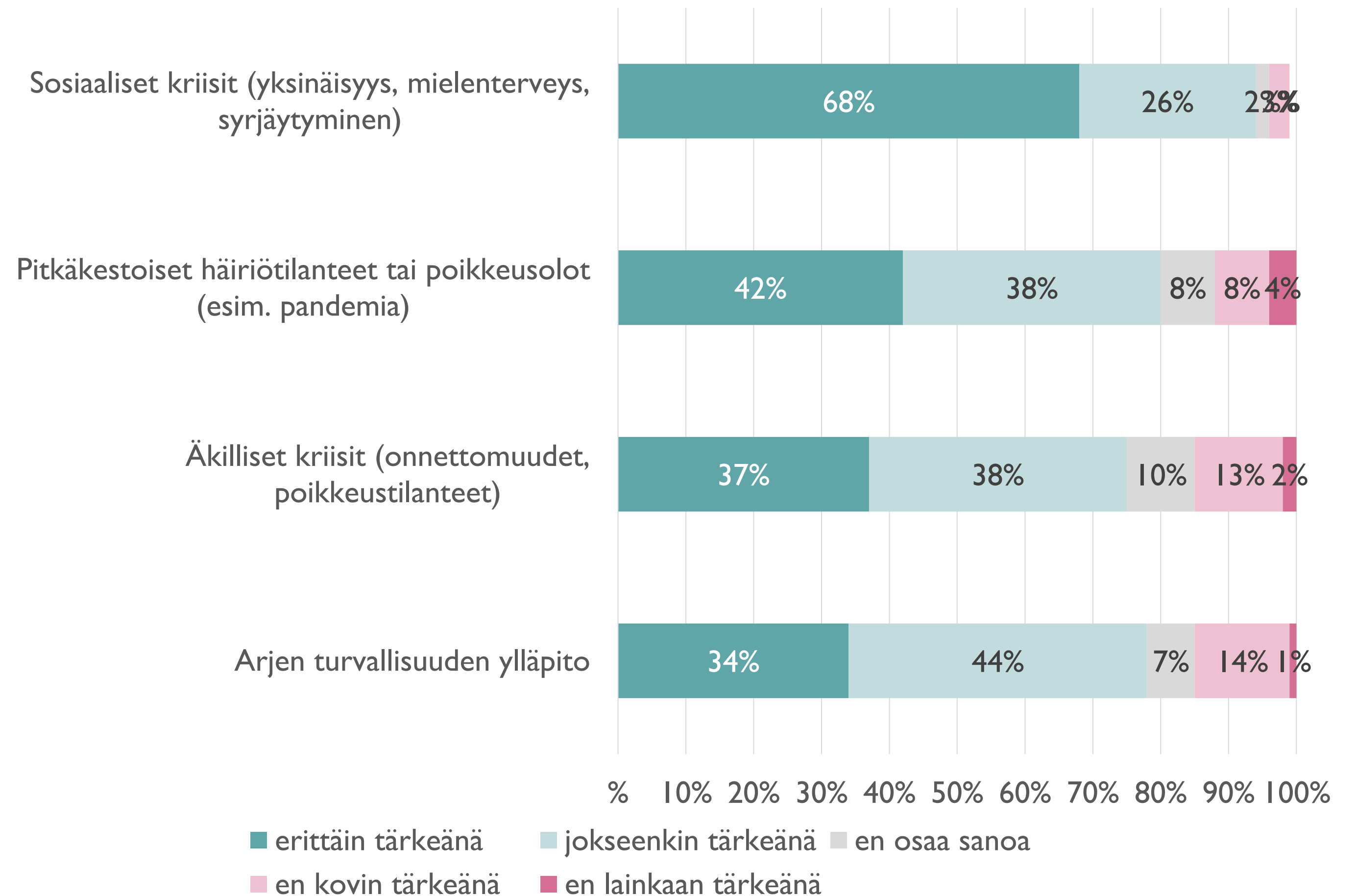
Urheiluseurat, yhdistykset ja järjestöt ovat tärkeitä kriisinkestävyiden vahvistajia. Ne ylläpitävät hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä myös poikkeusoloissa. Seurat muodostavat valmiin ja helposti aktivoituvan verkoston, jolla on toimivat johtamisen, viestinnän ja koordinoinnin rakenteet. Fyysinen kunto, sosiaalinen tuki ja yhteisöllisyys vahvistavat väestön ja yhteisöjen resilienssiä. Lisäksi seurat saavat yhteyden nuoriin, maahanmuuttajiin ja muihin ryhmiin, joita viranomaiset eivät aina tavoita. Tällä tavoin seurat toimivat osana paikallista “pehmeää turvallisuusinfrastruktuuria”.

Järjestöt vahvistavat erityisesti asukkaiden henkistä hyvinvointia

Eletään tällaisia ikäviä aikoja maailmassa ja meilläkin puolustusbudjetti kasvaa. Samalla puhutaan siitä, että nuorten miesten kyky suorittaa varusmiespalvelusta heikkenee. Kaikki se fyysinen tekeminen ja liikunta, ja kun siihen vielä yhdistyy henkisen kunnon, tavoitteellisuuden kasvattaminen ja oman mukavuusalueen ulkopuolelle meneminen, niin onhan se myöskin yksi osa sitä positiivista vaikutusta.

Kuvio 5. Kuinka tärkeänä pidät järjestöjen, yhdistysten ja seurojen roolia seuraavissa tilanteissa? N=206

Joukot valmiina, vaikka ei valmiusjoukoissa

”

Jos ei seuroja ja järjestöjä olisi, niin kyllähän se aika vähäistä olisi lasten ja nuorten liikuntamahdollisuudet ainakin. Ja nehän aika paljon myös ikääntyvien ihmisten liikkumisesta vastaa täällä. Kyllä minusta se on aika merkittävä rooli paikallisilla [seuroilla].

(H13, Nurmes)

- Nuorten fyysinen kunto on puhuttanut Suomessa viime vuosina. Haastatteluissa korostuu urheiluseurojen merkitys harrastajien fyysisen toimintakyvyn ylläpitäjinä, mitä moni pitää kokonaisturvallisuuden kannalta merkittävänä tekijänä. Paikallisyhteisössä fyysisesti aktiivinen, verkostoitunut ja tehtäviinsä sitoutunut väestö on kriiseissä toimintakykyisempi kuin passivoitunut tai eristäytynyt väestö.
- Haastateltavien mukaan seurojen toiminta vahvistaa myös henkistä kriisinkestävyyttä. Yhteisöön kuuluminen, luottamus toisiin ihmisiin ja tulevaisuususkko tukevat ihmisten kykyä selviytyä kriiseissä. Tässä yhteydessä moni painotti myös kulttuuritoimijoiden merkitystä yhteisen hengen luomisessa.
- Haastatteluissa tuli esiin, että urheiluseurat muodostavat seutukaupungeissa valmiin ja tiiviin verkoston, joka voidaan kriisin sattuessa mobilisoida auttamaan. Seuroilla on olemassa usein selkeät viestintäkanavat ja johtamisrakenteet, mikä tekee niistä paikallisen valmiusjoukon, joilta kaupungit voivat pyytää apua.
- Osa haastateltavista myös arvioi, että nuoret miehet, maahanmuuttajat ja työikäiset miehet saatetaan tavoittaa paremmin urheilun kautta kuin esimerkiksi sosiaalipalveluiden tai muun järjestötoiminnan kautta. Tämä on kriittinen näkökulma, jota monet kaupungit eivät välttämättä tunnista.

Yhteisöllisyys on resilienssiä minusta. Näin voi ajatella, että ihmiset tulee yhteen yhden yhteisen päämäärän vuoksi, niin se tuo henkistä resilienssiä, mikä näinä aikoina on tavattoman tärkeitä. Ja seutukaupungeissa muutenkin, jos meillä on yhteisöllisyyttä, niin meillä on myöskin resilienssiä. Ja se auttaa ihmisiä kyllä sitten vaikeina aikoina.

(H12)

Pandemia-ajan opetukset

- Haastatteluissa muistellaan koronapandemia-aikaa ristiriitaisin tuntein. Se koettiin erityisesti pienissä seuroissa kuormittavana, mutta myös opettavaisena.
- Seurojen edustajat kertoivat, että korona pakotti kehittämään uusia toimintatapoja, esimerkiksi etäharjoituksia, pienryhmätoimintaa ja joustavia maksujärjestelyjä. Näitä pidettiin oppeina, joita voidaan hyödyntää myös tulevilla kriiseillä.
- Haastateltavien mukaan pandemia teki näkyväksi myös harrastusten merkityksen: kun toiminta oli tauolla, moni lapsi, nuori ja aikuinen, koki arjen tyhjentyvän. Seuratoimintaan palaaminen nähtiin "normaalielämään" palaamisena. Toisaalta osa haastateltavista nosti esiin kielteiset vaikutukset seurojen toimintaan: osa harrastajista ei ikinä palannut toimintaan poikkeustilan aiheuttaman tauon jälkeen.
- Lisäksi urheiluseurat toimivat pandemia-aikana paikallisissa kriisitoimissa myös hyvin konkreettisilla tavoilla, jotka voivat tukea julkisten toimijoiden kriisinhallintaa. Haastateltavat Heinolasta ja Varkaudesta kuvasivat, kuinka erilaiset järjestöt ja urheiluseurat osallistuivat esimerkiksi aterioiden jakeluun ja vanhusten kauppa-apuun.

Itse asiassa yhden seuran kanssa tehtiin myös sitten 2020 keväällä kun meni sulkuun Suomi, niin he olivat auttamassa tällaisessa kauppakassikampanjassa, että kun pyrittiin lukitsemaan seniorit koteihinsa ja toimitettiin sitten kauppaostoksia, lääkkeitä ynnä muuta ihmisille kotioven taakse, niin siinä oli yksi seura mukana siinä toiminnassa.

(H02, Varkaus)

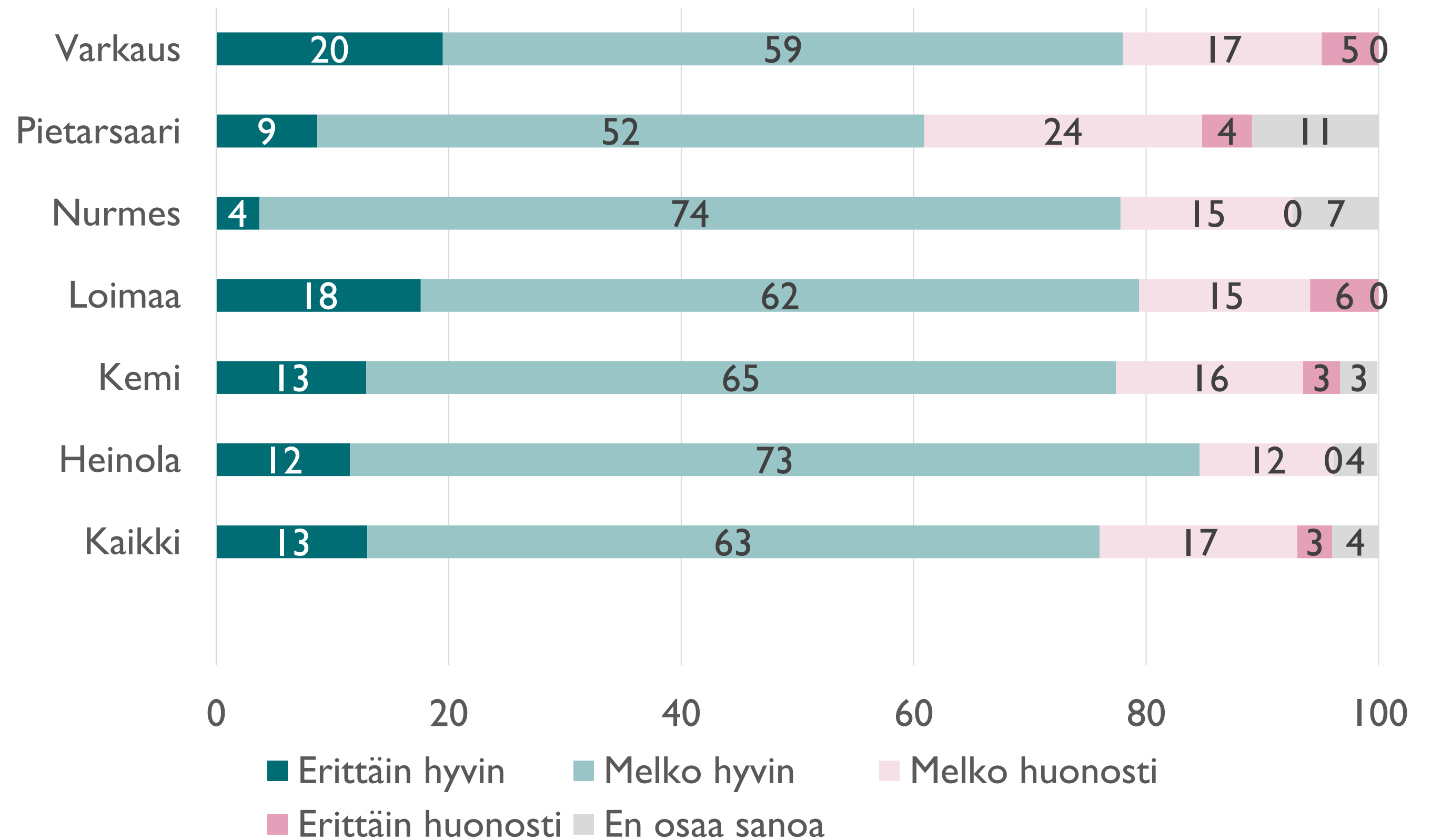
Järjestöjen, kaupunkien ja yritysten välinen yhteistyö

Yhteistyö seurojen, yhdistysten, järjestöjen ja kuntien välillä on monipuolista ja aktiivista, mutta usein myös epämuodollista ja henkilöitynyttä. Toimivinta yhteistyö on kaupungeissa, joissa yhteydenpito on säännöllistä ja yhdessä tekemistä ohjaavat selkeät, yhdessä sovitut käytännöt. Kehittämistarpeet liittyvät koordinaation vahvistamiseen, tiedon jakamiseen, toiminnan vaikuttavuuden mittaamiseen ja vaikuttavuusdatan systemaattiseen hyödyntämiseen. Yhteinen viestintä ja työ erilaisten harrastusten saavutettavuuden vahvistamiseksi voisivat tukea yhteistyötä ja vahvistaa koko alueen elinvoimaa.

Seutukaupungeissa ollaan verrattain tyytyväisiä kaupungin ja järjestöjen yhteistyöhön

Kuvio 6. Kuinka hyvin järjestöjen, yhdistysten ja seurojen yhteistyö kotikaupunkisi kanssa mielestäsi toimii? (%) N=206

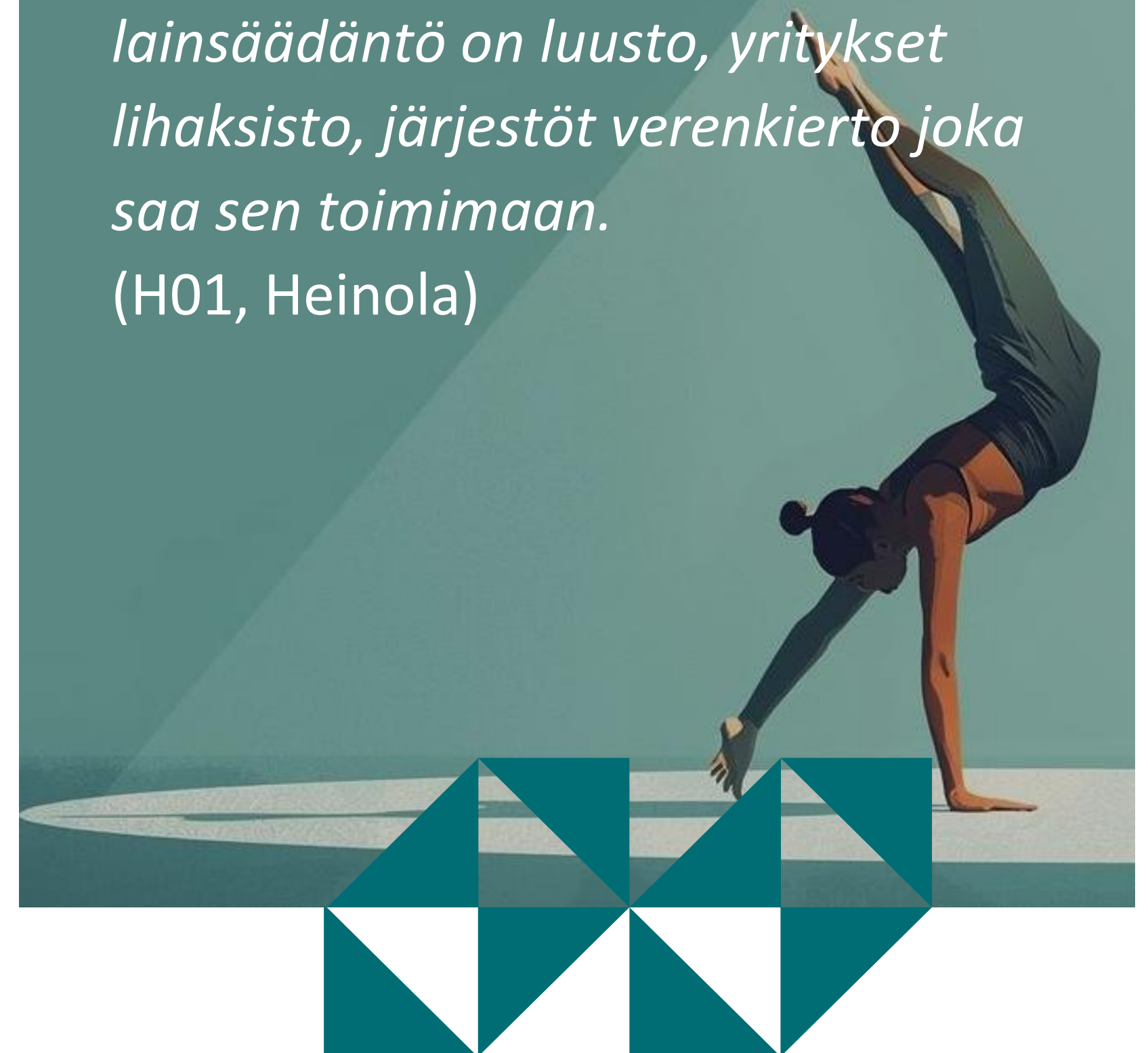

Yhteistyö kaupunkien ja seurojen välillä pääsääntöisesti toimivaa

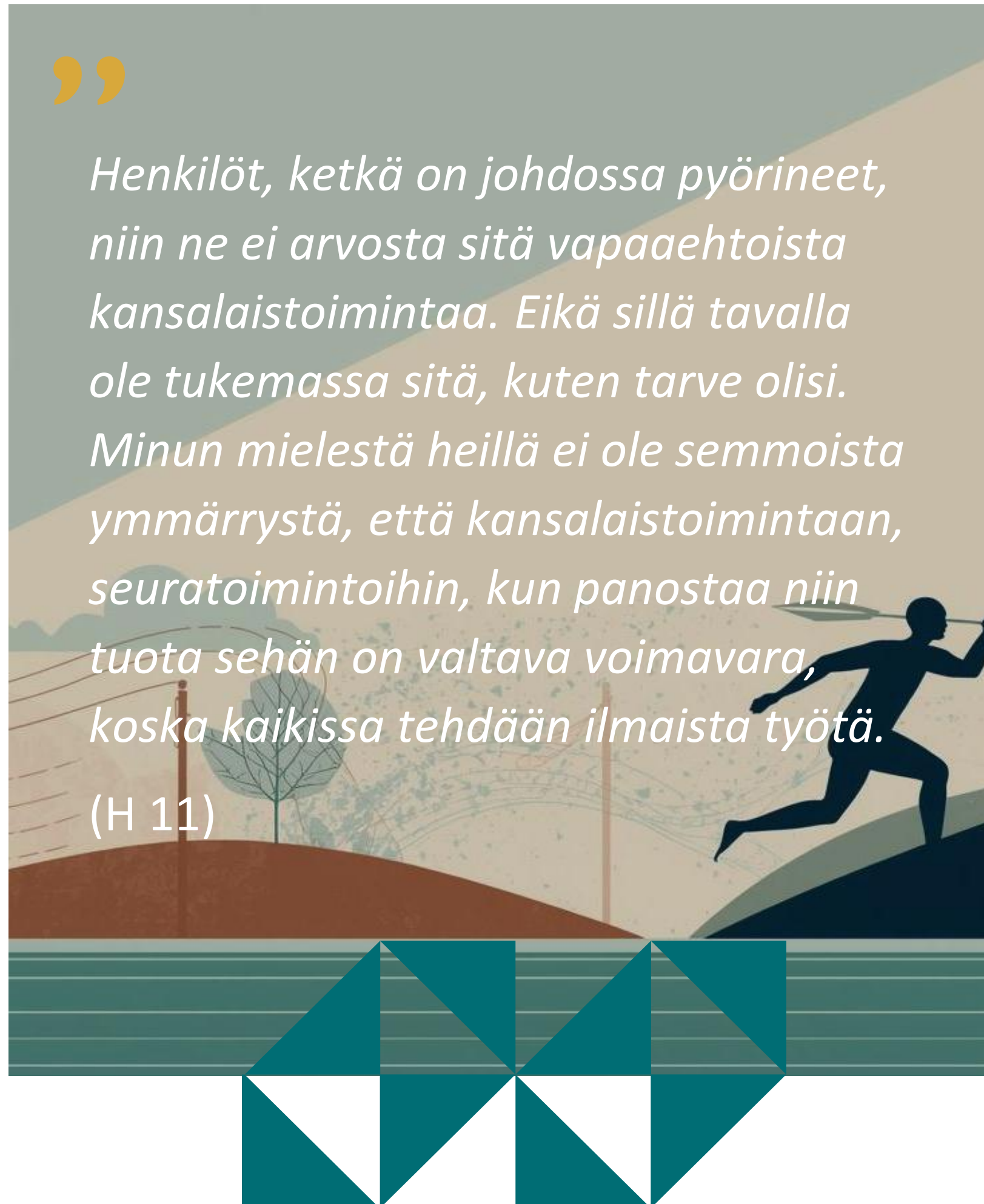
- Yhteistyö seurojen, yhdistysten ja kaupunkien välillä näyttäytyy käytännönläheisenä, monimuotoisena ja useimmiten hyvin toimivana kokonaisuutena. Se rakentuu esimerkiksi kaupungin eri toimialojen, erityisesti liikunta- ja vapaa-aikapalvelujen, koulujen ja varhaiskasvatuksen, yrityskentän, muiden seurojen sekä eri järjestöjen välille. Yhteistä seutukaupungeille on se, että yhteistyö perustuu arkiseen, joustavaan ja henkilöiden väliseen vuorovaikutukseen.
- Useat kaupunkien edustajat nostivat esiin erilaiset järjestöfoorumit, joiden avulla organisoidaan toistuvia tapaamisia kaupungin ja järjestökentän välillä. Niissä käydään läpi tilojen käyttöä, avustustarpeita ja muita sen kaltaisia asioita.
- Haastateltavien mukaan kaupungit tukevat seuroja sekä suorilla avustuksilla että tilojen käyttöön liittyvillä ratkaisulla, jotka mahdollistavat harrastus- ja tapahtumatoiminnan. Harjoitus- ja tapahtumatilat ovat usein kaupungin ylläpitämiä ja kustannuksiltaan seuroille selvästi markkinahintoja edullisempia. Tukea pidetään järjestöissä ja seuroissa erittäin myönteisenä.
- Toisaalta osa haastateltavista nosti esiin myös huolia: seurat ovat riippuvaisia kunnista, joten jos avustuksia tai tilatukia leikataan, tilat vanhenevat tai vuoroja ei ole riittävästi, seurojen toiminta vaakalaudalla.

”

Nämä järjestöt on vähän sellainen verenkierto... julkinen puoli ja lainsäädäntö on luusto, yritykset lihaksisto, järjestöt verenkierto joka saa sen toimimaan.
(H01, Heinola)

Yhteistyö perustuu liikaa olemassa oleviin henkilösuhteisiin

”

Henkilöt, ketkä on johdossa pyörineet, niin ne ei arvosta sitä vapaaehtoista kansalaistoimintaa. Eikä sillä tavalla ole tukemassa sitä, kuten tarve olisi. Minun mielestä heillä ei ole semmoista ymmärrystä, että kansalaistoimintaan, seuratoimintoihin, kun panostaa niin tuota sehän on valtava voimavara, koska kaikissa tehdään ilmaista työtä.

(H 11)

- Useat haastateltavat pitivät kaupunkien ja seurojen välisessä yhteistyössä yhtenä suurimpana heikkoutena ja riskitekijänä kanssakäymisen henkilöitymistä yksittäisiin seuratoimijoihin tai kaupungin työntekijöihin. Henkilökeskeisyys ja pysyvien yhteistyörakenteiden puute tekee kokonaisuudesta haavoittuvan.
- Eräs urheiluseuran edustaja kertoi, kuinka kaupungin virkahenkilön vaihtuessa yhteistyö heikkeni huomattavasti ja tällä oli negatiivisia vaikutuksia seuran toimintaan. Sama vaikutus voi olla tilanteessa, jossa seuran aktiivinen toimija, jolla hyvät suhteet kaupunkiin, lopettaa työskentelyn tai vapaaehtoistyön seurassa.
- Kaupunkien lisäksi seurat tekevät yhteistyötä yritysten kanssa. Haastateltavien mukaan yritys yhteistyö on seuroille tärkeää sekä rahoituksen että muun tuen kannalta, vaikkakin varainhankinta vaatii paljon työtä ja vie aikaa ydintoiminnalta.
- Yritykset ovat vahvasti mukana paikallisessa urheilussa, mutta kumppanuudet vaihtelevat lajin näkyvyyden ja koon mukaan. Pienempien lajien edustajat kokevat seurojensa jäävän kelkasta. Erityisesti petrattavaa olisi naisvaltaisissa lajeissa, joissa yritys yhteistyön ja rahallisen tuen saaminen on hankalampaa.

Seurojen ja järjestöjen tulevaisuuden näkymät seutukaupungeissa

Haastatellut näkivät tulevaisuuden kehittymismahdollisuuksia seurojen ammatillistumisessa ja uudenlaisissa kumppanuuksissa. Väestön väheneminen ja pienenevät ikäluokat saattavat vaatia organisatorisia muutoksia, kuten fuusioita ja roolien selkeyttämistä. Sukupuolittunut sponsorointi nousi esiin hidasteena naisvaltaisille lajeille, mikä vaikuttaa niiden kasvuun ja resursseihin. Kaupunkien elinvoiman kannalta tärkeimpiä ovat seurat ja järjestöt, jotka panostavat saavutettavuuteen, matalan kynnyksen toimintaan ja vaikuttavuuden osoittamiseen.

Tulevaisuus edellyttää seuroilta syvempää yhteistyötä ja jopa seurojen välisiä fuusioita

- Monien haastateltavien tulevaisuuden huolena on vapaaehtoisten määrän väheneminen, harrastajamäärien putoaminen muuttuvan väestöpohjan takia sekä leikkaukset kunnallisiin tukiin. Lopputulemana voi olla seurojen toiminnan hiipuminen.
- Osa haastateltavista kertoi, että joissain seuroissa suunnitellaan aktiivisesti erilaisia fuusioita ja yhdistymisiä, jotta toiminta voidaan turvata jatkossakin. Samalla haastateltavat tunnistavat, etteivät yhdistymiset välttämättä synny ilman kitkaa. Neuvotteluihin voi liittyä historian painolastia tai poliittisia jännitteitä. Toisaalta onnistuneiden seurafuusioiden nähdään vahvistavan alueiden yhdistys- ja seuratoimintaa.
- Osa haastateltavista korosti tarvetta selkeyttää seurojen sisäisiä rooleja ja mahdollisuuksien mukaan kehittää toiminnasta ammattimaisempaa. Tämä edellyttää palkattujen työntekijöiden, hallitusten jäsenten ja vapaaehtoisten roolien selkeyttämistä sekä palkattujen työntekijöiden määrän lisäämistä, vaikka se voikin aiheuttaa korotuspaineita harrastusmaksuihin.
- Osa haastateltavista myös korosti, että seurojen kehittämisessä ei ole kyse ainoastaan niiden sisäisistä teknisistä järjestelyistä. Vahvat seurat lisäävät paikallista elinvoimaa, varmistavat lasten ja nuorten harrastusmahdollisuudet ja tukevat yhteisöllisyyttä.

”

Meillä on nyt kolmas talvi putkeen, kun on päätoiminen työntekijä seurassa tuolla urheilupuolella. – muuten tämä elää kaikki täysin vapaaehtoisten kylähullujen toimesta.

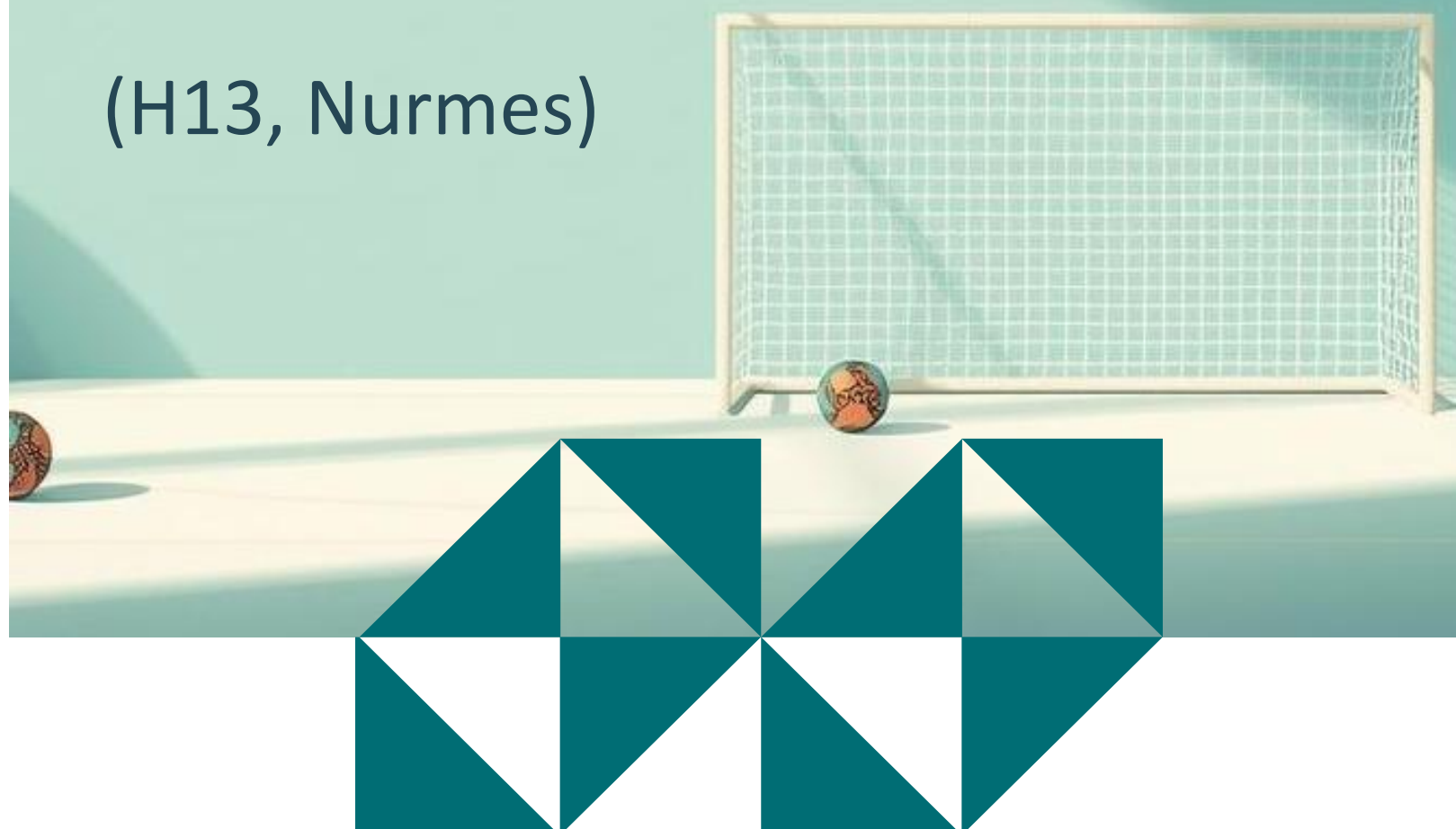
(H04, Varkaus)

Monimuotoisuuden tukeminen ja paikallisten identiteettien vahvistaminen seurojen tulevaisuuden tehtävinä

”

Sehän on minusta aika tärkeä, yksi tärkeimpiä tehtäviä. Meillä tehtiin meidän arvot viime vuonna uusiksi. Yksi oli tällainen yhteisöllisyys ja tasa-arvo. Että kaikille pystyttäisiin taata [mahdollisuus] päästä meidän toimintaan mukaan.

(H13, Nurmes)

- Osa haasteltavista arvioi, että joissain seutukaupungeissa harrastajapohja saattaa tulevaisuudessa jopa monimuotoistua maahanmuuton seurauksena, mutta tämä kehitys ei ole itsestäänselvyys. Myönteinen kehitys toteutuu vain, mikäli seurat pystyvät tavoittamaan esimerkiksi eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevia lapsia, nuoria ja perheitä, mutta myös muita, joiden osallistuminen ei nykyisellään ole itsestään selvää eri syistä.
- Haastatteluissa pohdittiin miten seurat voisivat onnistua tarjoamaan saavutettavia, kielitietoisia ja matalan kynnyksen polkuja, joiden kautta kaikki kaupunkilaiset voivat tulla toimintaan mukaan. Tähän kuuluvat monikielinen viestintä, yhteistyö koulujen kanssa sekä toimintamallit, jotka tunnistavat erilaiset lähtökohdat ja tarpeet. Tässä yhteydessä puhuttiin myös vammaisurheilusta ja tavoitteesta, että mahdollisimman moni voi osallistua seuratoimintaan.
- Monimuotoisuuden vahvistamisen ohella seurojen merkitys voisi haastateltavien mielestä korostua tulevaisuudessa erityisesti paikallisten identiteettien vahvistajina. Seurat ovat jo nyt monissa seutukaupungeissa keskeinen osa paikallista identiteettiä, ja haastatteluiden mukaan tämä merkitys on kasvamassa tulevaisuudessa. Seurat eivät ainoastaan tuota harrastuksia, vaan myös kertovat tarinaa paikkakunnasta, vahvistavat yhteisöllisyyttä ja rakentavat merkityksiä, jotka vaikuttavat seutukaupunkien vetovoimaan ja sitoutumiseen.

Naisvaltaisten lajien asemaa vahvistettava

- Monien haastateltavien mukaan erityisesti naisvaltaisilla lajeilla on vaikeuksia saada toimintaansa tukea ja rahoitusta. Osa haastateltavista korosti, ettei naisvaltaisten lajien rahoitusvaikeudet ja heikko näkyvyys ole pelkästään yksittäisten seurojen ongelma. Kyse on laajemmasta tasa-arvokysymyksestä, joka kytkeytyy seutukaupunkien vetovoimaan, elinvoimaan ja kaupunkilaisten osallisuuteen.
- Osan mielestä kyse on rakenteellisesta ongelmasta. Kun osa lajeista saa vähemmän tukea, kuntalaiset asetetaan eriarvoiseen asemaan suhteessa mahdollisuuksiin liikkua, kiinnittyä yhteisöihin ja rakentaa paikallisia verkostoja.
- Siksi sponsorointia olisi osan mielestä kehitettävä suuntaan, joissa lajin saaman näkyvyyden lisäksi korostuisivat nykyistä enemmän tasa-arvo, yhteisöllisyys ja hyvinvointiarvot. Näin kaikki lajit voisivat olla täysipainoisesti mukana alueen elinvoiman rakentamisessa.

”

Sanotaanko, että meillä on pienessä kuvassa tällaista yrityssponssihommaa -- mutta se on erityisen haastavaa siinä, että meillä on tällainen vähän spesifimpi laji ja sitten harrastajat ovat tyttöjä. Naisurheilu on tosi paljon hankalampi sponssata kun miesurheilu.

(H19)

Seurojen vaikuttavuuden mittaamista tulee kehittää ja ottaa osaksi kaupunkien strategista suunnittelua

Nämä on niitä semmoisia asioita, mitä me nyt pyritään avaamaan yrityksille ja kaupungille ja sillä me halutaan saada semmoista dataa, että mikä vaikutus, koska se on älytön se vaikutus rahallisesti.

(H18, Kemi)

- Monet haastatellut seurojen edustajat kertoivat, että ne ovat siirtymässä kohti entistä systemaattisempaa tiedonkeruuta, jossa osallistujamääriä sekä toiminnan talousvaikutuksia ja hyvinvointihyötyjä seurataan aiempaa tarkemmin.
- Tätä pidettiin tärkeänä tulevaisuudessa, sillä ilman tietoon perustuvia argumentteja seurojen rooli elinvoiman, hyvinvoinnin ja osallisuuden tuottajina jää helposti näkymättömäksi kunnallisessa päätöksenteossa.
- Järjestelmällinen datan keruu tarjoaisi seuroille keinon osoittaa konkreettisesti, kuinka paljon toimintaa, osallisuutta ja taloudellista toimeliaisuutta ne alueilla tuottavat, ja siten perustella paremmin tilatarpeitaan, yhteistyömuotoja ja rahoituksen tarvetta. Vaikuttavuustiedosta tulisi näin osa laajempaa prosessia, jossa seuratoiminta huomioitaisiin nykyistä paremmin kunnan elinvoimatyössä ja strategisessa suunnittelussa.
- Haastatteluissa pohdittiin myös markkinoinnin ja saavutettavuuden mahdollisuuksia. Kaupungit voisivat olla nykyistä aktiivisempia alueen vapaa-ajan mahdollisuuksien ja tapahtumien markkinoinnissa. Esimerkiksi kaupungin verkkosivuille rakennettava keskitetty harrastusportaali helpottaisi asukkaiden tiedonsaantia ja vahvistaisi seurojen näkyvyyttä. Joillain kaupungeilla oli jo käytössä tällaisia järjestelmiä, mutta niidenkin arvioitiin olevan päivityksen tarpeessa.

Yhteenveto ja suositukset

Yhteenveto

Selvityksen perusteella seutukaupunkien elinvoimaa on aiheellista tarkastella myös arjen tasolla rakentuvana ilmiönä, jossa yhdistykset, järjestöt ja urheiluseurat tuottavat osallisuutta, hyvinvointia ja kiinnittymistä. Järjestöt, yhdistykset ja urheiluseurat ovat merkittäviä toimijoita seutukaupunkien elinvoiman ylläpitämisessä ja vahvistamisessa, vaikka niiden merkitys jää usein perinteisten mittareiden ulkopuolelle.

1. **Arjen elinvoima nojaa seuroihin ja järjestöihin:** ne ovat seutukaupunkien “hiljainen infrastruktuuri”, joka tuottaa osallisuutta, hyvinvointia ja kiinnittymistä.
2. **Järjestötoiminta sitoo ihmisiä paikkakunnille:** arkiset rutiinit, roolit ja yhteisöt vahvistavat veto- ja pitovoimaa.
3. **Elinvoima rakentuu yhä enemmän arjen osallisuudesta:** mukaan pääseminen, tekeminen ja yhteisöön kuuluminen korostuvat strategioiden rinnalla.
4. **Eri järjestötyypeillä on eri vahvuudet:** urheiluseurat korostuvat nuorten osallisuudessa, sote-järjestöt haavoittuvien ja ikäihmisten tavoittamisessa, kulttuuritoimijat identiteetissä ja kaupunkitilan elävöittämisessä.
5. **Toimintaympäristön muutos osuu suoraan järjestökenttään:** väestön väheneminen ja ikäluokkien pientyminen vaikeuttavat harrastajien ja vapaaehtoisten saantia, jolloin tarvitaan uusia rakenteita.

6. **Vapaaehtoistyön murros on läpileikkaava haaste:** superaktiiveihin nojaava malli kuormittaa ja vaatii roolien selkeyttämistä sekä uudenlaista tukea.
7. **Kriisinkestävyys vahvistuu järjestöverkostoista:** seuroilla on valmiit viestintä- ja koordinoitikanavat, ja ne tukevat sekä fyysistä toimintakykyä että henkistä kriisinkestävyyttä.
8. **Saavutettavuus, monikielisyys ja matalan kynnyksen aloitteet ovat tulevaisuuden elinvoimatekijöitä:** harrastajapohjan monimuotoistuminen edellyttää aktiivista toimintaa.
9. **Vaikuttavuusdata nousee keskeiseksi “neuvotteluvaluutaksi”:** ilman systemaattista tietoa seurojen hyödyt jäävät näkymättömiksi päätöksenteossa.
10. **Kumppanuus kaipaa strategisempaa otetta:** yhteistyö toimii usein arjessa, mutta on henkilöriippuvaista — pysyvät rakenteet ja yhteiset työkalut ovat seuraava askel.
11. **Sukupuolittuneet rakenteet näkyvät edelleen lajien resursoinnissa ja näkyvyydessä.**
Naisvaltaisilla lajeilla on heikompi sponsorointi- ja tukipohja, mikä kaventaa osallisuutta ja heikentää lajirakenteen tasa-arvoa.

Toimenpidesuosituks

Selvitys tuo esiin useita näkökulmia, jotka avaavat keinoja seutukaupunkien elinvoiman ja järjestötoiminnan edellytysten parantamiseen. Seuraavat toimenpidesuosituks tarjoavat suuntaviivoja jatkotyölle.

- 1. Elinvoiman ja järjestötoiminnan vaikuttavuuden mittaamista olisi perusteltua kehittää:** yhteinen, kevyt mittaristo auttaisi tekemään osallisuus-, hyvinvointi- ja talousvaikutukset näkyviksi päätöksenteossa.
- 2. Yhteistyötä kaupungin ja järjestökentän välillä voitaisiin viedä kohti pysyvämpiä rakenteita:** selkeä kumppanuusmalli vähentäisi henkilöriippuvuutta ja tukisi pitkäjänteistä kehittämistä.
- 3. Keskitetyn harrasteportaalin kehittäminen voisi helpottaa mukaan pääsyä:** ajantasaiset tiedot harrastuksista, kokeiluista ja vapaaehtoistoiminnasta madaltaisivat osallistumiskynnystä.
- 4. Yhdistysten, järjestöjen ja urheiluseurojen rooli yhteiskunnan kriisinkestävyydessä ansaitsisi tulla paremmin tunnistetuksi ja ne tulisi ottaa nykyistä paremmin mukaan varautumistyöhön:** seurojen verkostot, viestintärakenteet sekä fyysistä ja henkistä toimintakykyä tukeva toiminta voivat olla osa varautumista.

5. **Seurojen ja järjestöjen toiminnan osittaista ammatillistumista olisi hyödyllistä tukea:** palkattu henkilöstö (henkilö) voisi keventää vapaaehtoisten kuormitusta ja parantaa toiminnan jatkuvuutta.
6. **Vapaaehtoistyön murrokseen vastaamiseksi voitaisiin kehittää uusia rooleja, toimintamalleja ja koordinoitua tukea:** pienemmät, joustavammat tehtävät voisivat lisätä osallistumishalukkuutta.
7. **Kotouttamisen ja saavutettavuuden näkökulmaa olisi mahdollista vahvistaa kautta linjan harrastustoimissa:** matalan kynnyksen monikieliset ja joustavat harrastuspolut tukisivat laajempaa osallisuutta.
8. **Naisvaltaisten urheilulajien rahoitukseen ja näkyvyyteen liittyviä rakenteita olisi syytä tarkastella kriittisesti:** sponsorointi- ja kumppanuusmalleja tulisi kehittää tasa-arvoisemmiksi.
9. **Rahoituksen hakemiseen ja yritysysteistyöhön liittyviä edellytyksiä olisi suositeltavaa vahvistaa:** seurat ja järjestöt voivat hyödyntää hankerahoitusta, säätiöitä ja paikallista yritysysteistyötä toiminnan kehittämisessä, mutta tämä vaatii tukea, koordinaatiota ja osaamisen vahvistamista.

Lähteet

- Rantakokko, Antti (2017).Elinvoimaa seutukaupungeille. Valtiovarainministeriön julkaisuja 38/2017. Helsinki: Valtiovarainministeriö.
- Busk, Henna; Holappa, Veera; Lahtinen, Markus; Norkio, Antti (2026).Seutukaupunkien kehitys ja nykytila: väestö, talous ja asuminen. PTT raportteja 307. Helsinki: Pellervon taloustutkimus.
- Helkala, Katja; Koskimies, Laura; Olari-Sintonen, Merja; Kultanen, Helena (2025).Seutukaupunkien vetovoimatutkimus. Seutukaupunkiverkosto / Kuntaliitto.
- Vaattovaara, Mari Kaarina; Airaksinen, Jenni (2024).Seutukaupungit: uusiutumisen ja elinvoiman edelläkävijät? Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2024:24. Helsinki: TEM.
- Pyykkönen, Sinikukka; Koski, Noora; Makkonen, Teemu; Hirvonen, Timo; Kortelainen, Jeremias (2026).Seutukaupunkien uudistumiskyvykkyys: selvitys uudistumiskyvyn tekijöistä ja mittaamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2026:1. Helsinki: TEM.
- Ruuskanen, Petri; Jousilahti, Julia; Faehnle, Maija; Kuusikko, Kirsi; Kuittinen, Outi; Virtanen, Johanna; Strömberg, Lisbeth (2020).Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus 2020-luvun Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:47. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Mäenpää, Pasi; Faehnle, Maija; Grönlund, Henrietta; Pitkänen, Kati; Alanko, Leena; Sarkia, Katri; Kuosmanen, Sinianna (2025).Reaktionopeutta, paikallistietoa ja huolenpitoa: Paikallinen kansalaistoiminta vahvistaa yhteiskunnan pitkäjänteistä resilienssiä ja kriisivalmiutta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2025:2. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Liitteet

Liite I. Kyselyn vastaajien taustat (N=206)

Kaupunki	(%)	(N)
Heinola	13	26
Kemi	15	31
Loimaa	17	34
Nurmes	14	28
Pietarsaari	22	46
Varkaus	20	41

Missä työskentelet tai toimit pääasiassa?	(%)	(N)
Urheiluseura	28	57
Kulttuuri- tai taideyhteisö	13	27
SOTE-alan järjestö/yhdistys	11	22
Kaupunki (luottamustoimi)	2	5
Kaupunki (työntekijä)	20	41
Media/viestintä	2	4
Jokin muu, mikä?	24	50

Rooli organisaatiossa	(%)	(N)
Palkattu työntekijä	24	49
Luottamushenkilö/hallituksen jäsen	32	66
Vapaaehtoinen	14	28
Johtavassa asemassa	23	47
Muu, mikä?	8	16